

I Congrés Internacional de la Societat Catalana de Musicologia CANVIS DE PARADIGMA EN LA RECERCA MUSICOLÒGICA

Barcelona, 26-29 d'abril de 2022

Institut d'Estudis Catalans
(Carrer del Carme, 47 – Barcelona)

**Institut
d'Estudis
Catalans**

Coordinació

Jordi Ballester Gibert i Emili Ros-Fàbregas

Comitè Organitzador

Josep Maria Almacellas, Anna Maria Anglada, Carles Badal, Jordi Ballester,
Lluís Bertran, Imma Cuscó, Àlicia Daufí, Xavier Daufí, Germán Gan Quesada,
María Gembero-Ustárriz, Josep Maria Gregori, Maria Gratacós, Aurèlia Pessarrodona,
Andrea Puentes-Blanco, Jordi Rifé i Santaló, i Emili Ros-Fàbregas

Estudiants de suport

Martina Agustí, Natàlia Balboa, Dídac Bocanegra, Apol·lònia Barceló, Alejandro Blanco,
Carla Cuscó, David Díaz, Paula Espinet, Mònica Forés, Carlota Franch, Núria Llos,
Laura Marbà, Anca Marginá, Nina Moliner, Kalina Paz, Maria Torrens, Irene Urgell,
Diana Valls, Aina Vila i Laura Dolores Vizcaíno
Àlicia Daufí, coordinadora

PROGRAMA

DIMARTS 26 D'ABRIL

Matí

9:00-9:30 Recepció i acreditació de participants al claustre de l'Institut d'Estudis Catalans

SALA PRAT DE LA RIBA

9:30-10:00 Presentació del congrés

SESSIÓ 1: ARXIUS I FONTS PER A LA RECERCA MUSICAL

Moderador: Josep Mª Gregori i Cifr

SALA PRAT DE LA RIBA

10:00-11:30

1.1. *La composició nacional de la música bailable a través de l'Arxiu Històric de la Societat del Gran Teatre del Liceu: 'Por dos piezas de bailes, polkas y lanceros, 14 pesetas'.*

Alicia Daufí Muñoz

1.2. *Els fons documentals del CEDOC. Àmbits de recerca. Pòster.* **Marta Grassot Radresa**

1.3. *Línies d'investigació noves i no tant noves a la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya. Pòster.* **Rosa Montalt i Pilar Estrada**

1.4. *Recerca i documentació musical al Museu de la Música de Barcelona. Pòster.* **Marisa Ruiz Magaldi**

1.5. *La impronta de Felipe Pedrell en la vida musical de Granada a través de la correspondència. Pòster.* **Laura Dolores Vizcaíno Palau**

11:30-12:00 PAUSA

SESSIÓ 2: TEORIA I PRÀCTIQUES MUSICALS EN INSTITUCIONS RELIGIOSES NO CATEDRALÍCIES

Moderador: Xavier Daufí Rodergas

SALA PRAT DE LA RIBA

12:00-14:00

2.1. *'Guia catalana de la perfeta musica' (1730). Un tractat de música escrit en català per Onofre Puig, mestre de capella de la parròquia dels sants Just i Pastor de Barcelona.* **Xavier Daufí Rodergas**

2.2. *Formación de mujeres músicas para conventos en el siglo XVII hispánico: un paradigma en revisión.* **María Gembero-Ustárroz**

2.3. *'Pel major lluïment del culte': músics en disputa a Santa Maria del Pi (1783).* **Carles Badal**

2.4. *Música i espiritualitat a la Mallorca setcentista: l'Oratori de Sant Felip, una institució 'menor' fonamental per a la praxi musical a Mallorca.* **Antoni Llofriu Prohens**

2.5. *La capella de música de Sant Pere de Ripoll i els compositors del seu fons musical (1626-1936). Estat de la qüestió. Comunicació virtual.* **Eudald Dantí Roura**

DIMARTS 26 d'ABRIL

Tarda

SESSIÓ 3: MÚSIQUES DE TRADICIÓ ORAL

Moderador: Jaume Ayats i Abeyà

SALA PRAT DE LA RIBA

16:00-18:00

- 3.1. *El cant dels goigs orals i la seua contribució en l'estudi del cant a veus a la mediterrània occidental.* **Juanma Ferrando i Ester G. Llop**
- 3.2. *Tradició i mite: organologia del siurell mallorquí.* **Carme Sánchez i Amadeu Corbera**
- 3.3. *'Las 'misiones folclóricas' de Pedro Echevarría Bravo en Galicia (1951-1960): análisis a través de la plataforma digital Fondo de Música Tradicional IMF-CSIC.*
Andrea Puentes-Blanco
- 3.4. *La incorporación de Folk Music and Poetry of Spain and Portugal (1941) de Kurt Schindler al Fondo de Música Tradicional IMF-CSIC: catalogación e investigación a la luz de las Humanidades Digitales.*
Comunicació virtual. **Sergio Portales Domínguez**

18:00-18:30 PAUSA

SESSIÓ 4: DEL MÓN MEDIEVAL A LA ICONOGRAFIA I LES NOVES TECNOLOGIES

Moderador: Santiago Galán Gómez

SALA PRAT DE LA RIBA

18:30-20:30

- 4.1. *El so i la seva codificació en el ms El Escorial b.I.2 de les 'Cantigas de Santa Maria'.*
Maria Incoronata Colantuono Santoro
- 4.2. *L'ús de les noves tecnologies en la recerca sobre música medieval. Sistemes de treball a nivell d'usuari.* **Joan Maria Martí Mendoza**
- 4.3. *La investigación microhistórica: potencialidad de los recursos digitales en la recopilación y gestión de datos aplicada a los estudios musicológicos.*
Comunicació virtual. **José Ángel Prado García**
- 4.4. *La armonía del cosmos: música y neoplatonismo en el arte de la Escuela Cuzqueña.*
Comunicació virtual. **Bertrand Valenzuela Rocha**

DIMECRES 27 D'ABRIL

Matí

**SESSIÓ 5: PEDAGOGIA, ART I CRÍTICA MUSICAL A LA PRIMERA MEITAT DEL
SEGLE XX**

Moderadora: Aurèlia Pessarrodona Pérez

SALA PRAT DE LA RIBA

9:30-11:30

5.1. *Ramon Currià i Caelles (1881-1961): mig segle de pedagogia musical a Lleida.*

Josep Lluís Viladot Petit

5.2. *La relació entre el violinista Francesc Costa i Carrera (1891-1959) i el pintor i dibuixant
Joaquim Renart i García (1879-1961).*

Comunicació virtual: **Judit Bofarull Figuerola**

5.3. *Crítica musical i Noucentisme: Baltasar Samper i la configuració de la modernitat.*

Amadeu Corbera Jaume

5.4. *'La veu del silenci': preludi a la 'Música callada' de Frederic Mompou.*

Josep Mª Gregori

11:30-12:00 PAUSA

SESSIÓ 6: DE LA RECUPERACIÓ HISTORICISTA A LA MÚSICA POPULAR I EL JAZZ

Moderador: Jaume Carbonell Guberna

SALA PRAT DE LA RIBA

12:00-14:00

6.1. *L'Orquestra Pau Casals, primera orquestra simfònica estable a Catalunya.*

Joaquim Garrigosa

6.2. *Les gires europees de la Cobla Barcelona (1936-1937). Música contra el feixisme durant
la Guerra Civil.* **Albert Fontelles-Ramonet**

6.3. *Ars Musicae de Barcelona en el context de la interpretació amb criteris històrics a
Europa.* **Pep Gorgori González**

6.4. *La recerca sobre jazz a Catalunya. Estat de qüestió, perspectives i objectius.*

Jaume Carbonell

DIMECRES 27 D'ABRIL

Tarda

SESSIÓ 7: LA MUSICOLOGIA BALEAR

Moderadora: Eulàlia Febrer Coll

SALA PERE I JOAN COROMINES

16:00-18:00 Sessió organitzada per Eulàlia Febrer Coll

- 7.1. *Els arxius privats i la necessitat d'un marc de protecció. El cas de les partitures trobades de Rosa Mestre.* **Bàrbara Duran**
- 7.2. *El paper de la dona a les agrupacions de música tradicional de les Illes Balears.* **Laia Queralt**
- 7.3. *"La música contemporània a Mallorca en el marc dels Encontres de Compositors (1980-2020).* **Joan Antoni Ballester**
- 7.4. *Canvis de paradigma en la música tradicional mallorquina: de la descoberta del Patrimoni folklòric a la reafirmació de la identitat illenca.* **Francesc Vicens**
- 7.5. *La musicologia a Menorca: una panoràmica de passat, present i futur.* Comunicació virtual. **Jordi Orell i Eulàlia Febrer**

18:00-18:30 PAUSA

SESSIÓ 8: INSTITUCIONS MUSICALS I FONS PARTICULARS

Moderador: Germán Gan Quesada

SALA PERE I JOAN COROMINES

18:30-20:30

- 8.1. *El fallido proyecto de Piermarini para unir la Real Capilla y el Conservatorio de Madrid.* Comunicació virtual. **Carlos Moliner**
- 8.2. *El llegat litúrgic i musical de l'Scola Catalana de Roma (1523-1908): estat de la qüestió.* **Moriah Ferrús**
- 8.3. *El fons musical del notari Felip Pons (segle XIX) a Mas Torró (Baix Empordà).* **Anna Maria Anglada**
- 8.4. *La llarga recepció del repertori clàssic vienès a Barcelona a través de la família Tusquets (1780 – 1880).* **Lluís Bertran i Oriol Brugarolas**

DIJOURS 28 D'ABRIL

Matí

SESSIÓ 9 (Renaixement 1): RENAIXEMENT MUSICAL I GEOLOCALITZACIÓ

Moderadora: Tess Knighton

SALA PERE I JOAN COROMINES

9:30-11:30 Una comunicació lliure i sessió organitzada per T. Knighton

- 9.1. *El pensamiento musical en el Renacimiento: del paradigma italiano a la Europa abierta.* **Santiago Galán Gómez**
- 9.2. *La geolocalización de los conventos activos en la Barcelona del siglo XVI y su contribución a la vida musical urbana.* **Ascensión Mazuela-Anguila**
- 9.3. *L'ocupació de l'espai urbà a Tarragona: la georeferenciació de circuits procesionals i la seva afectació al paisatge sonor, c.1400 – c.1700.* **Sergi González González**
- 9.4. *'For whom the bells tolls': geolocating acoustic communication and the density of musical experience in sixteenth-century Barcelona.* **Tess Knighton**

11:30-12:00 PAUSA

**SESSIÓ 10 (Renaixement 2): NOVES APORTACIONS; APLICACIONS
TECNOLÒGIQUES, DIDÀCTIQUES I FONOGRAFIA**

Moderadora: Andrea Puentes-Blanco

SALA PERE I JOAN COROMINES

12:00-14:00

- 10.1 *Nuevos datos sobre la obra del compositor Joan Pujol (1570 – 1626) en Zaragoza.* **Carmen Álvarez Escandell**
- 10.2. *El tratamiento del material polifónico y el estilo de las misas de Pedro Fernández Buch (c. 1574 – 1648): una aproximación estadística.*
Comunicació virtual. **María Elena Cuenca Rodríguez**
- 10.3. *Music21 en el aula: una aplicación a la música del Renacimiento.*
Pablo López Rocamora
- 10.4. *El sonido de la polifonía española del Siglo de Oro a través de la fonografía y sus intérpretes. Primera mitad del s. XX.*
Comunicació virtual. **José Vicente Sánchez Albertos**

DIJOURS 28 D'ABRIL

Tarda

SESSIÓ 11: NEW PARADIGMS IN MATERIAL ASPECTS OF SCHOLARSHIP ON MUSICS OF EARLY MODERN EUROPE

(taula rodona organitzada per David R. M. Irving)

Moderador: David R. M. Irving

SALA PERE I JOAN COROMINES

16:00-18:00 **Taula rodona amb participació presencial i virtual de:**

- Kate van Orden
- Katie Bank
- Tim Shephard
- Gabriele Rossi Rognoni
- Richard Wistreich
- David R. M. Irving

18:00-18:30 PAUSA

SESSIÓ 12: MÚSIQUES POPULARS DELS SEGLES XVIII I XIX

Moderadora: Anna Costal i Fornells

SALA PERE I JOAN COROMINES

18:30-20:30 Una comunicació lliure i sessió organitzada per Anna Costal, ESMUC

12.1. *'Lletres al to de' a la Catalunya del segle XVIII: com afrontar l'estudi d'un repertori cançonístic sense fonts musicals directes.*

Laura Planagumà Clarà

12.2. *Les cançons en la literatura de canya i cordill. Autoria, circulació i difusió de les músiques populars urbanes en el romanticisme.*

Anna Costal i Fornells

12.3. *Iradier no va anar a Cuba. Eines digitals i crítica historiogràfica.*

Joaquim Rabaseda

12.4. *Havaneres de cambra. Pràctiques musicals burgeses lluny de les grans capitals.*

Joan Gay

DIVENDRES 29 D'ABRIL

Matí

SESSIÓ 13-A: MÚSICA I SIGNIFICAT

Moderador: Rolf Bäcker

SALA PRAT DE LA RIBA

9:30-11:30 **Sessió organitzada per Rolf Bäcker, ESMUC**

13-A.1. *Musicologia entre teoria i pràctica: els significats de les músiques.*

Marc Heilbron

13-A.2. *Significació musical, teoria i pràctica.* **Joan Grimal**

13-A.3. *Àmbits de significació musical a Esmuc: música i interdisciplinarietat.*

Susana Egea

13-A.4. *Les jornades ab sentits.* **Rolf Bäcker**

SESSIÓ 13-B: INVESTIGACIÓ I INTERPRETACIÓ EN REPERTORIS DELS SEGLES XVII-XIX

Moderador: Jordi Rifé i Santaló

SALA PERE I JOAN COROMINES

9:30-11:30

13-B.1. *Aproximació a les proporcions musicals en composicions del Barroc.*

Jordi Rifé i Santaló

13-B.2. *Música i retòrica en l'obra de Miquel Rosquelles († 1684).* **Bernat Cabré**

13-B.3. *Vuit duos per a flauta travessera de Carles Baguer: una raresa cambrística dins del corpus d'obres del compositor.* **Joan Bosch i Anton**

13-B.4. *El Heiliger Dankgesang de l'Op. 132 de Beethoven i el Quatuor Mosaïques: anàlisi d'una interpretació historicament informada.* **Àlex Prats Pérez**

11:30-12:00 PAUSA

SESSIÓ 14-A: APROXIMACIONS INTERDISCIPLINÀRIES A LA MÚSICA

Moderadora: Imma Cuscó Pallarès

SALA PRAT DE LA RIBA

12:00-14:00

14-A.1. *La interdisciplinarietat en la investigació musical actual.* **Joan Cuscó i Clarasó**

14-A.2. *Felip Pedrell i la vida musical a València a través de la investigació històrica de xarxes.* **Ferran Escrivà i Maria Ordiñana**

14-A.3. Musicologia i museologia: noves connexions als museus d'arqueologia.
Miquel López García

14-A.4. *¿Y qué hacemos con el cuplé? Cuerpo, escena, contexto... pero, ante todo, música.*
Comunicació virtual. **Enrique Encabo**

14-A.5. *Mil sonidos. Etnomusicología y condición posthumana.* **Gianni Ginesi**

SESSIÓ 14-B: TÈCNICA VOCAL, ÒPERA I CANÇONS

Moderador: Francesc Cortès Mir

SALA PERE I JOAN COROMINES

12:00-14:00

14-B.1. *Els corrents metodològics de la tècnica vocal a Europa durant els segles XIX-XX i la seva recepció al Conservatori del Liceu de Barcelona.* **Oriol Rosés**

14-B.2. *Conflicto interno y aislamiento en las monodrama óperas: 'Diary of One Who Disappeared' (1917-19) de Leoš Janáček.* **Péter Löffler**

14-B.3. *Òpera i mitjans de comunicació. Joan Lluch com a referent de la divulgació musical a la Catalunya de la segona meitat del segle XX.* **Jordi-Gustau Clos Soler**

14-B.4. *'Canti della nuova resistenza spagnola' (1962): polémica, críticas en prensa y compromiso italiano contra el franquismo.*
Comunicació virtual. **Marco Antonio de la Ossa**

DIVENDRES 29 D'ABRIL

Tarda

SESSIÓ 15: MUSICOLOGIA A CATALUNYA I REPTES DE FUTUR

Moderador: Emili Ros-Fàbregas (IMF-CSIC)

SALA PRAT DE LA RIBA

16:00-18:30 Taula rodona de cloenda

Jordi Ballester (UAB), Josep Mª Gregori (UAB), Francesc Cortès (UAB), Jaume Carbonell (UB), María Gembero-Ustárroz (IMF-CSIC), Marc Heilbron (ESMUC), Xavier Blanch (ESMUC), Anna Costal i Fornells (ESMUC), Marta Grassot (CEDOC), Rosa Montalt (Biblioteca de Catalunya), Jordi Alomar (Museu de la Música), Xavier Chavarria (*Catalunya Música*) i Alícia Daufí (portaveu dels estudiants de suport)

18:30-19:30 APERITIU FINAL AL CLAUSTRE DE L'IEC I COMIAT

RESUMS I CURRÍCULUMS DELS PARTICIPANTS

DIMARTS 26 D'ABRIL

SESSIÓ 1. ARXIUS I FONTS PER A LA RECERCA MUSICAL

Moderador: Josep Mª Gregori (JosepMaria.Gregori@uab.cat)

1.1. Alícia Daufí Muñoz (aliciadaufi@gmail.com)

La composició nacional de la música ballable a través de l'Arxiu Històric de la Societat del Gran Teatre del Liceu: 'Por dos piezas de bailes, Polkas y Lanceros, 14 pesetas'.

Durant el segle XIX, la història de Barcelona va estar totalment associada a l'activitat carnavalesca i nombroses sales i teatres de la ciutat oferiren balls de màscares als seus patis de butaques. El Gran Teatre del Liceu també es va sumar a l'activitat carnavalesca, oferint el seu primer ball de màscares el 26 de febrer de 1848. D'entre el material que conserva l'Arxiu Històric de la Societat del Gran Teatre del Liceu, es destaca un important corpus de partitures de ballables. Després de la realització d'un inventari de gairebé 500 obres, s'ha pogut constatar que les quadrilles, les polques, els xotis, els galops i les americanes eren les tipologies dominants. La composició d'aquestes obres era, en gran part, nacional, i es destaquen compositors reconeguts com Marià Obiols, Gabriel Balart, Joan Baptista i Eusebi Dalmau, Joan Goula o Francesc Pérez-Cabrero. No obstant això, els propis músics de l'orquestra també es van dedicar a la composició musical de ballables. Josep Jurch, Antoni Llubes, Josep Vila i Joan Escalas en són alguns exemples. Deixant de banda motivacions professionals, això també explicaria quin era el panorama econòmic d'aquests intèrprets catalans del segle XIX que, a banda de la seva tasca interpretativa, optaven per escriure ballables i treure's un sobresou. Aquesta presentació té per objectiu donar a conèixer quina era l'escena compositiva de la música ballable al segle XIX i principis del segle XX a Catalunya, i reivindicar un seguit de compositors que han quedat relegats a l'oblit.

CV

Alícia Daufí és musicòloga i pianista. Va obtenir el Grau en Musicologia (Universitat Autònoma de Barcelona, UAB, 2013), el Grau Superior de Piano (Conservatori Superior de Música del Liceu, 2014), i el doctorat per la UAB amb la tesi "De la transgressió carnavalesca al silenci de la postguerra. Estudi musical, social, cultural i econòmic dels balls de màscares al Gran Teatre del Liceu (1848-1936)" (2022). Així mateix, durant els últims quatre anys també ha participat en congressos nacionals i internacionals, i ha escrit diversos articles que giren al voltant del fenomen dels balls de màscares a Barcelona i, més concretament, al Gran Teatre del Liceu. Per altra banda, també ha realitzat una estada de recerca predoctoral a la Sorbonne Université, que li ha permès estudiar les relacions culturals i musicals entre Catalunya i París, pel que fa al fenomen dels balls de carnaval al segle XIX.

1.2. Marta Grassot Radresa (mgrassot@palaumusica.cat)

Els fons documentals del CEDOC. Àmbits de recerca (pòster)

El Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC), com un dels centres de referència en documentació musical a Catalunya, té una llarga trajectòria pel que fa el servei de consulta al seu arxiu i biblioteca, esdevenint des de fa anys un centre d'indispensable consulta per gran quantitat d'investigadors del món de la música. La comptabilització i resum anual de totes les consultes que va atenent, esdevenen un mirall de la pluralitat de

temes consultats així com les tendències d'investigació que es generen any rere any. Amb aquesta premissa, el següent pòster vol presentar un anàlisi de les consultes realitzades en els últims cinc anys per tal de valorar les tendències de recerca relacionades amb el patrimoni musical de Catalunya. L'anàlisi, té com a finalitat donar visibilitat a quin és l'estat de la recerca a Catalunya, el paper que hi té el CEDOC, i alhora potenciar la difusió i l'interès d'aquelles àrees musicals menys treballades que contribueixen a completar buits de recerca dins la nostra història. L'estudi, té en compte tant la recerca acadèmica com aquella que pugui contribuir a donar a conèixer la història de la música a través de la interpretació, exposicions, publicació d'articles o llibres, entre d'altres.

CV

Marta Grassot Radresa (Torroella de Mongrí, 1973) Llicenciada en Història de l'Art (UdG), Història i Ciències de la Música (UAB), DEA en Musicologia, Graduat Superior en arxivística i gestió documental (UAB) i Postgrau superior en gestió preservació i difusió de fons fotogràfics (UAB). Des del 2012 és responsable del Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC) on ha liderat el projecte de consolidació del CEDOC com a centre de referència pel que fa a documentació musical. Ha col·laborat nombroses vegades a la *Revista Musical Catalana* i a la revista digital *Sonograma*. És autora de varies publicacions relacionades amb la música, els arxius i la fotografia. <https://bit.ly/3riLSp3>

1.3. Rosa Montalt (rmontalt@bnc.cat) i Pilar Estrada (pestrada@bnc.cat)

Línies d'investigació noves i no tant noves a la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya (pòster)

L'impuls de Felip Pedrell en la creació d'un departament per a la recerca i l'estudi de la música i la musicologia ha esdevingut un gran encert. Així ho avala la trajectòria i el creixement de la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya. Per altra banda, la Secció també s'ha consolidat com un referent gràcies a l'expertesa dels seus conservadors, Higiní Anglès i Josep M. Llorens, i el carisma del seus bibliotecaris Robert Gerhard, en el camp musical, i Joana Crespí, en el camp de la documentació musical. Tots els responsables han deixat empremta en l'adquisició i la descripció del patrimoni bibliogràfic musical, i el seu tarannà ha repercutit en la recerca i investigació dels documents musicals.

Es poden observar tres grans blocs cronològics que permeten entendre millor el treball realitzat i el que manca per fer. El primer bloc, aporta identificació, descripció i estudi fonamentals de bona part dels tresors musicals –en la seva majoria d'àmbit català–, si bé deixa de banda un volum de documents mínimament descrits o pendents de processar. El segon bloc, impulsa la catalogació de les edicions impreses, assumeix la descripció de fons personals –tot i que de forma sumària per manca de recursos– i prioritza les noves adquisicions en detriment del citat volum pendent de revisar o catalogar. Finalment, el tercer bloc, l'actual, afronta la combinació del processament del fons retrospectiu amb el fons ingressat de nou; perquè per explicar el patrimoni bibliogràfic custodiat és indispensable conèixer al màxim el seu contingut. La completesa de les catalogacions, la identificació de documents, la reorganització de fons i la inclusió d'inventaris dins el catàleg general de la Biblioteca fan evidents una sèrie de mancances com la necessitat d'eines de referència, recursos temàtics de tot tipus, el coneixement de la història de la musicologia, del contingut de la documentació, en especial l'epistolar... i així, un llarg etcètera. Per tant, el tractament de les diferents tipologies documentals ha comportat noves eines de catalogació i accessibilitat a l'hora que planteja més línies d'investigació, noves i no tant noves.

El pòster presenta la cronologia i gràfiques de les fonts catalogades i dels *backlogs* amb les possibles línies d'investigació resultants amb l'objectiu de visibilitzar l'evolució i les possibilitats de la recerca musical i musicològica.

CV

M. Rosa Montalt Matas. Responsable de la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya des de 2006 i bibliotecària de música de la mateixa Secció des de 1987. És diplomada en Biblioteconomia i Documentació per la Universitat de Barcelona i compta amb estudis del Grau Professional de Piano pel Conservatori de Música Isaac Albéniz de Girona i pel Conservatori Superior de Música del Liceu de Barcelona. Especialitzada en el tractament i la descripció de la música notada, ha col·laborat en l'organització inicial de l'arxiu del cor del Gran Teatre del Liceu i ha participat en grups de treball, jornades, exposicions, publicacions i altres projectes de l'àmbit de la documentació musical. És membre del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya (COBDC) i de l'Asociación Española de Documentación Musical (AEDOM).

Pilar Estrada Bonell. Bibliotecària de la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya des de 2016. És llicenciada en Documentació per la Universitat de Barcelona, diplomada en Biblioteconomia i Documentació per la mateixa Universitat, titulada en Gravat i Enquadernació per l'Escola d'Arts i Oficis de la Diputació de Barcelona i compta amb estudis al Conservatori i Escola Municipal de Música de Lleida. Ha treballat al Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya, la Biblioteca Bergnes de les Cases i a diferents unitats de la Biblioteca de Catalunya (Hemeroteca i Unitat Gràfica). Ha participat en trobades, seminaris, exposicions i publicacions d'àmbit professional. És membre del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya (COBDC).

1.4. Marisa Ruiz Magaldi (mruizmag@bcn.cat)

Recerca i documentació musical al Museu de la Música de Barcelona (pòster)

Les primeres recerques impulsades des del Museu de la Música van formar part de processos de restauració d'instruments de la col·lecció per a ús musical, en el marc del nou projecte museològic inaugurat l'any 2007, a la seu actual de L'Auditori. El claviorgue de Lorenz Hauslaib, les flautes de vidre de Claude Laurent o les guitarres de diversos constructors en van ser protagonistes. Amb els anys, les recerques al voltant de la restauració han continuat, com en el cas del piano de taula Zumppe & Buntebart, però s'han obert noves línies a partir del treball de documentació i digitalització sobre les col·leccions, no només sobre la d'instruments sinó també els objectes, les obres d'art, l'arxiu històric i el fons sonor. Aquestes recerques han tingut objectius i transferències diverses, des de la divulgació de continguts per xarxes socials i blog del museu, fins a la publicació de monografies pròpies o articles en revistes especialitzades.

Els processos de documentació (inventari, catalogació, fotografia, assignació de noms i llocs, etc.), com també els de restauració, impliquen accions de recerca, i viceversa. Per això l'objectiu de la nostra presentació és mostrar l'estat de la qüestió en la documentació de les col·leccions del museu, presentar les línies de recerca més recents i mostrar com unes i altres es nodreixen mútuament. Veurem també com la perspectiva de gènere, l'empremta colonial o el replantejament de les institucions dins de les seves comunitats influeixen en què i com documentem i investiguem, qüestionant la idea, tan arrelada, de la neutralitat de les tasques de documentació, suposadament objectives i transparents. Perquè els museus, ni els investigadors, ni les institucions patrimonials, mai no hem estat neutrals, ni ho som ara. I no està gens clar que ho haguem de ser.

CV

Marisa Ruiz Magaldi és llicenciada en Química per la Universitat de Girona, graduada en Musicologia per l'Escola Superior de Música de Catalunya i Màster Interuniversitari en Edició per la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha treballat com a editora i coordinadora de projectes el sector de l'edició musical i educativa, com a tècnic de recerca al Grup de Recerca 'Les músiques en les societats contemporànies' de la UAB, al Servei d'Activitats Culturals del Musée de la Musique de París, i com a docent a l'Escola Superior de Música de Catalunya. Ha participat en recerques sobre música en la Guerra Civil Espanyola, la col·lecció d'instruments d'Orsina Baget i Joaquim Folch i Torres, o la versió barcelonina

de *Così fan tutte* de W. A. Mozart, i és co-autora del *Catàleg complet de l'obra de Juli Garreta*. Des del 2015 és Cap de Col·leccions i Documentació del Museu de la Música de Barcelona.

1.5. Laura Dolores Vizcaíno Palau (lauravizcaino14@gmail.com)

La impronta de Felipe Pedrell en la vida musical de Granada a través de la correspondència (pòster)

Felipe Pedrell es considerado el mayor impulsor de la escuela nacionalista durante el Romanticismo. Su pensamiento y obra suponen para la música española uno de los mayores intentos de revalorización y recuperación del patrimonio cultural del país. A lo largo de su carrera, Pedrell constituyó una amplia red de contactos. La correspondencia es una fuente esencial para estudiar la comunicación entre Pedrell y otras personalidades y supondrá la base de este estudio. Por tanto, este póster supone una exposición de la investigación inédita acerca de todos los contactos que mantuvo Pedrell con Granada. Con el presente proyecto se pretende demostrar si Pedrell influyó en el desarrollo musical de la ciudad. De esta forma, a partir de las cartas escritas y conservadas en la Biblioteca de Catalunya, en el Museo Casa de los Tiros de Granada y en el Archivo Manuel de Falla, se estudiará qué relaciones mantuvo Pedrell con la ciudad y con quien se comunicaba. Los principales contactos con los que se relacionó por correspondencia fueron Francisco de Paula Valladar, Concha Blach y Manuel de Falla, entre otros. A partir de las cartas intercambiadas con estas personalidades y, además, de sus colaboraciones con la revista granadina *La Alhambra* dirigida por Valladar entre los años 1898 y 1924, el proyecto estudia los temas tratados por Pedrell, su interés en la ciudad y en su actividad artística. Por consiguiente, a partir de todo este estudio comprobaremos si realmente el desarrollo musical de Granada de finales del siglo XIX y principios del XX se vio afectado por estos contactos o, por lo contrario, no supusieron un gran influjo.

CV

Laura Dolores Vizcaíno Palau nace en Melilla en 1998. En 2021 se gradúa como oboísta en el Conservatorio Superior de Música de Málaga, obteniendo una calificación final de 9'6. Además, comienza sus estudios de musicología en el grado Historia y Ciencias de la Música por la Universidad de Granada, obteniendo altas calificaciones y cinco matrículas de honor. En dicho grado se forma con investigadores como María Ascensión Mazuela, Marina Hervás, Gemma Pérez Zalduondo, entre otros. Además, está concluyendo el Máster de Investigación Musical por la Universidad Internacional de Valencia. En dicha Universidad se ha formado con Ferran Escrivà, Emilio Redondo o María Ordiñana, con quienes, además, colabora actualmente en proyectos de investigación.

SESSIÓ 2. TEORIA I PRÀCTIQUES MUSICALS EN INSTITUCIONS RELIGIOSES NO CATEDRALÍCIES

Moderador: Xavier Daufí Rodergas (xavier.daufi@uab.cat)

2.1. Xavier Daufí Rodergas

Guia catalana de la perfeta musica (1730). Un tractat de música escrit en català per Onofre Puig, mestre de capella de la parròquia dels sants Just i Pastor de Barcelona

El propòsit de la present comunicació és donar a conèixer l'existència d'un tractat inèdit de música escrit el 1730 pel mestre de capella de l'església dels Sants Just i Pastor de Barcelona Onofre Puig. L'obra, manuscrita, es conserva a la Biblioteca Nacional de Catalunya i presenta la característica d'estar redactada en català. Juntament amb el tractat de composició anònim servat al Centre de Documentació de l'Orfeó Català (i donat a conèixer en un article a la *Revista Catalana de Musicologia* (vol. XIII, 2020, pp. 101-138), el manuscrit de Puig és un dels pocs exemples de tractats musicals coneguts avui, escrits en llengua catalana. La seva existència resulta interessant perquè permet demostrar que a Barcelona (o arreu de Catalunya?), al segle XVIII, els coneixements

musicals no només eren transmesos en llengua castellana, sinó que també ho eren en català. D'altra banda, aquest tipus d'obres també donen una valuosa informació dels coneixements musicals que s'esperaven dels músics del moment. Puig divideix el seu tractat en tres llibres, entre els quals considera el cant pla o la música harmònica (dividit en vint capítols), la música mètrica o mensual (setze capítols) i la música rítmica (set capítols). Sens dubte, el tractat de Puig, de poc més d'un centenar i mig de folis, exposa i clarifica tot el coneixement que havien d'adquirir els músics i compositors del primer terç del segle XVIII. L'estudi d'aquest tipus d'obres teòriques és important a l'hora d'aprofundir i d'entendre la música d'una determinada època, en aquest cas, la dissetena centúria.

CV

Xavier Daufí Rodergas. La seva producció científica comença amb l'estudi de l'oratori a Catalunya durant el segle XVIII i primers anys del XIX, i posteriorment s'ha diversificat, centrant-se en diverses temàtiques: llibres sobre Schubert o la sonata; transcripció i edició d'unes danses tradicionals de Castelló de la Plana; transcripció i edició de música catalana del segle XVI (Josep Gaz); estudi sobre tractats musicals catalans; teoria de la música (modulació en l'obra de Francesc Queralt); pedagogia musical al segle XVIII; estudis biogràfics (Lupresti i Carreras i Bulbena); iconografia (dibuixos de Tramullas).

2.2. María Gembero-Ustárroz (mgembero@imf.csic.es)

Formación de mujeres músicas para conventos en el siglo XVII hispánico: un paradigma en revisión

En esta aportación invito a revisar el paradigma historiográfico que atribuye una limitada formación musical a las mujeres músicas que trabajaron en conventos y monasterios hispánicos durante la Edad Moderna. Teóricos como Juan Bermudo (siglo XVI) o Pablo Nassarre (comienzos del XVIII), justificaron la escasa formación musical de las mujeres porque en los conventos les bastaba con interpretar sobre todo canto llano en el oficio divino. Varias fuentes inéditas manejadas muestran, sin embargo, que las mujeres planificaban en muchos casos una carrera musical completa y se formaban sistemáticamente para ejercerla profesionalmente. Me centraré en el caso de la escuela musical para mujeres que tenía en Pamplona durante el siglo XVII el organista Diego Galindo. Las jóvenes que él formaba estudiaban entre cuatro y seis años canto llano y polifónico, órgano, arpa y composición (desde piezas a solo tiple con bajo hasta piezas a ocho voces). Los conocimientos musicales adquiridos les permitían acceder al mercado profesional e ingresar en conventos como religiosas sin dote. La documentación estudiada revela que saber composición era requisito habitual para las monjas músicas y que desde Pamplona salían hacia diversas localidades peninsulares mujeres capacitadas como cantantes, instrumentistas y compositoras de villancicos. El caso estudiado no es solo un ejemplo local desde la perspectiva de la microhistoria, sino una muestra de una realidad probablemente extendida que cuestiona la percepción tradicional sobre el rol musical de las mujeres como meras intérpretes de obras ajenas.

CV

María Gembero-Ustárroz es investigadora científica en Musicología en el Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Institució Milà i Fontanals de Recerca en Humanitats (IMF-CSIC), Barcelona. Ha publicado sobre música en España (siglos XVI-XIX), relaciones musicales entre España e Hispanoamérica, patrimonio musical e historia de la música en Navarra. Destacan sus monografías *La música en la Catedral de Pamplona durante el siglo XVIII* (1995, 2 vols.), *Navarra. Música* (2016, primera historia general de la música en esa Comunidad Autónoma), y el estudio y edición del *Concierto para clave y orquesta* (1767) de Manuel Narro. Fue coeditora de los volúmenes *La música y el Atlántico. Relaciones musicales entre España y Latinoamérica* (2007) y *Musicología en web. Patrimonio musical y Humanidades Digitales* (2021). Ha sido IP de cuatro proyectos I+D y desde 2009 coordina *Música, patrimoni i societat*, grupo de investigación

consolidado reconocido por AGAUR-Generalitat de Catalunya. Desde 2014 dirige la colección Monumentos de la Música Española (Editorial CSIC).

2.3. Carles Badal (Carles.Badal@uab.cat)

‘Pel major lluïment del culte’: músics en disputa a Santa Maria del Pi (1783)

Si considerem la implicació material i la rellevància social de l'Església entre els segles XVI i XIX, hem d'admetre que el coneixement històric de la música catalana passarà necessàriament per l'estudi de la música eclesiàstica a Catalunya. En el període esmentat, podem parlar de l'existència de músics professionals al territori, malgrat que per fer-ho amb precisió hi hem de reconèixer cert anacronisme conceptual. Sigui com sigui, mitjançant la constitució de capelles de música, i de manera gairebé exclusiva, l'Església proporcionava feina a una vasta comunitat de músics provinents de la Corona Catalanoaragonesa i de més enllà. No és exagerat dir que la majoria de músics amb dedicació professional de tot aquest període, compositors inclosos, treballaven per l'església. De totes les capelles de música que formaren part d'aquesta història, la de Santa Maria del Pi constitueix un dels exemples més representatius –i més ben conservats.

Al Pi entre 1700 i 1936 –marc cronològic de la meua tesi doctoral– hi he pogut localitzar fins a la data 119 músics que hi exerciren. Entre ells s'hi troben onze mestres de capella i deu organistes. Més enllà de presentar noves dades sobre tots ells, la meua recerca també ofereix una anàlisi del funcionament intern de la capella, tractant qüestions com les oposicions, els seus exercicis i els requisits dels candidats o la seva relació amb els dos òrgans de gestió de la parròquia: la Junta d'Obra (formada per parroquians laics) i la Comunitat de preveres.

Precisament, la interacció d'aquests dos òrgans de gestió amb els mestres de capella del Pi i d'altres parròquies de la ciutat generava tota mena de conflictes econòmics, organitzatius i de poder. Presento aquí un estudi de cas d'un d'aquests conflictes entre el mestre del Pi, Pere Joan Llonell, i el mestre de Sant Just i Sant Pastor, Joan Nogués, que esclatà el 1783. Arrel d'una concòrdia establerta el 1745 entre les dues parròquies i que buscava resoldre l'abastiment d'instrumentistes de la ciutat, se succeïren diverses situacions que enfrontaren els dos mestres. El cas permet conèixer la relació que s'establí entre tots els actors (mestres, músics, preveres i obrers), entendre les seves necessitats particulars i posar sobre la taula la salut institucional de la capella de música del Pi.

CV

Carles Badal és estudiant de doctorat de Patrimoni Musical a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Actualment és professor al grau de Musicologia de la UAB a l'assignatura de Patrimoni Musical. Abans d'iniciar-se en la recerca ha exercit durant més de 15 anys en la docència musical i com a intèrpret amb diversos artistes de diferents gèneres musicals populars, tasques que encara compagina. Actualment desenvolupa la seva tesi al voltant de la història de la capella de música de Santa Maria del Pi de Barcelona. Alhora, treballa en la creació d'una biblioteca digital que integri la documentació administrativa i musical de l'arxiu del Pi, un projecte vinculat al grup de recerca MUSC (UAB). Per altra banda, des de 2016 col·labora en la catalogació de fons musicals per al projecte IFMuC (UAB). L'any 2017 publica una edició crítica de música de Pau Llinàs, mestre de capella de Santa Maria del Pi entre 1711 i 1749, per Ficta Edicions. El llibre conté una Missa per a 6 veus i un Magnificat per a 5.

2.4. Antoni Llofriu Prohens (antoni.llofriu@gmail.com)

Música i espiritualitat a la Mallorca setcentista: l'Oratori de Sant Felip, una institució 'menor' fonamental per a la praxi musical a Mallorca

En aquesta comunicació em proposo reivindicar la Congregació de l'Oratori a Mallorca (fundat el 1712) com a institució destacada pel que fa a la promoció de l'activitat musical

a Palma durant el segle XVIII i amb una important projecció vers els segles XIX i XX. La meua aproximació al tema comença el 2017, en iniciar la catalogació i estudi dels fons musicals de la Congregació de l'Oratori de Palma. En la meua aportació revisaré l'estat de la qüestió sobre els oratoris a Palma dins el context de l'activitat musical del segle XVIII a la ciutat i em centraré en l'anomenat "oratori parvo", una institució fins ara quasi ignorada des del punt de vista musicològic, però fonamental per comprendre la praxi musical a la Congregació de l'Oratori. Coneixem trets significatius de l'oratori hispànic gràcies als estudis de Ferrer, Bonastre, Daufí, Bombi, Borrego i Pinyol, entre d'altres, centrats principalment en l'anàlisi de les partitures i llibrets. No obstant això, ens és quasi totalment desconeguda la dimensió social d'aquest gènere musical que sorgeix com a part fonamental dels exercicis espirituals de l'Oratori. L'estudi de la música dins la Congregació de l'Oratori de Palma fa palesa la necessitat de repensar alguns paradigmes historiogràfics que no expliquen adequadament els mecanismes de funcionament de les institucions fins ara considerades "menors", promotores d'unes pràctiques musicals que tenien un valor rellevant des del punt de vista cultural i social.

CV

Antoni Llofriu Prohens. Graduat en Musicologia (UAB, 2019, Premi Extraordinari de Fi de Grau) i Interpretació de la Música Antiga en l'especialitat de Fagots Històrics (ESMUC, 2021) i màster en Humanitats i Patrimoni Digitals (UAB, 2021). El 2019 obté una beca JAE-Intro sota la direcció d'Emili Ros-Fàbregas a la IMF-CSIC per a desenvolupar nous continguts a les bases de dades *Books of Hispanic Polyphony IMF-CSIC* i *Fons de Música Tradicional IMF-CSIC*. Com a intèrpret *freelance* ha col·laborat amb agrupacions musicals com la Wroclawska Orkiestra Barokowa, Vespres d'Arnadí o la Nordic Baroque Orquestra. Durant el curs 2020-2021 ha estat professor associat al Departament de Musicologia del Conservatori Superior de les Illes Balears. Actualment cursa el programa de doctorat "Societat i Cultura" a la Universitat de Barcelona.

2.5. Eudald Dantí Roura (eudaldedr@hotmail.com)

La capella de música de Sant Pere de Ripoll i els compositors del seu fons musical (1626-1936). Estat de la qüestió.

La tesi doctoral en la qual estic treballant, consta de dues parts. En la primera, s'estudien els principals aspectes historiogràfics i musicològics relacionats amb el fet musical a l'antiga església parroquial de Sant Pere –així com també al monestir de Santa Maria i a la resta de temples de la vila de Ripoll, sense oblidar l'àmbit social profà– durant el període comprès entre 1629 (moment en el qual s'instaura el secretariat de Sant Pere) i 1936 (quan la Guerra Civil Espanyola va segar d'arrel la llarga tradició musical sacra a la capital ripollesa). La segona part de la tesi consisteix en la catalogació i inventari del fons musical de Sant Pere, conservat des del 2001 a l'Arxiu Comarcal del Ripollès (ACRI), i l'estudi i descripció del seu context històric-cultural, de les obres musicals que integren el fons i dels seus principals autors, amb especial èmfasi als autors locals. El fons consta de 41 capses, de les quals 29 són de partitures manuscrites, 9 d'impresos, 1 de teoria musical i 2 de fragments dispersos. La metodologia emprada per a la seva catalogació es basa en els criteris de descripció catalogràfica del projecte IFMuC de la UAB. A l'apartat d'autors, actualment hi ha registrades 473 obres, les quals són obra d'uns 200 compositors. L'apartat d'obres anònimes conté 436 manuscrits. El nombre de partitures impreses presents en el fons és de 166. La majoria d'obres conservades en el fons, tant manuscrites com impreses, pertanyen als diversos gèneres de la música sacra. Per a l'estudi de la problemàtica tractada en la primera part de la tesi, s'han consultat i analitzat les fonts primàries corresponents, conservades a l'ACRI, i consistents, bàsicament, en els tres volums dels llibres del secretariat de Sant Pere i en els onze volums dels llibres d'administració econòmica de la mateixa comunitat presbiteral.

CV

Eudald Dantí Roura neix a Ripoll el 1982. Titulat superior d'orgue, piano, música de cambra i solfeig-teoria de la música al Conservatori del Liceu de Barcelona, sota el mestratge de Josep Maria Mas i Bonet (orgue). Obté el *Diplom* i Màster en orgue (especialitat en música antiga) a la Hochschule für Künste de Bremen, amb els professors Harald Vogel, Hans Davidsson, Edoardo Bellotti i Roland Dopfer. És membre de la junta de l'Institut Català de l'Orgue Històric i sots-director de l'Instituto Español del Órgano Histórico. Co-director de l'Acadèmia Internacional d'Orgue de Montblanc. Membre fundador de l'*Ensemble Thelxinoe*, especialitzat en la interpretació del repertori dels segles XVI i XVII. Actualment treballa en una tesi doctoral sobre "La capella de música de l'antiga parroquial de Sant Pere de Ripoll i els compositors del seu fons musical (1629-1936)" per a la UAB, sota la direcció del catedràtic Josep Maria Gregori.

SESSIÓ 3. MÚSIQUES DE TRADICIÓ ORAL

Moderador: Jaume Ayats (Jaume.Ayats@uab.cat)

3.1. Juanma Ferrando Cuña (juanmafercu@gmail.com) i

Ester G. Llop (estergllop@gmail.com)

El cant dels goigs orals i la seua contribució en l'estudi del cant a veus a la mediterrània occidental

En els darrers anys, l'estudi del cant a veus ha cobrat una rellevància cada vegada major en el tractament de les músiques de transmissió oral. En el context de la mediterrània occidental, cantar a veus ha estat un procediment del tot habitual en situacions comunicatives diverses, en què s'hi opera amb uns codis propis segons el tipus de repertori i el ritual en què es practiquen. En el cas específic dels goigs, els cantors construeixen les distintes veus implicades d'acord amb una manera específica d'entendre la dimensió sonora que ha d'adquirir el cant.

La present comunicació aborda l'estudi del cant dels goigs orals al domini lingüístic català des del paradigma del multipart singing. El perfeccionament i la popularització de l'ús de les tecnologies d'enregistrament sonor ha permès aplegar per primer cop un corpus conjunt de més de mil cinc-cents documents sonors d'aquest gènere. A través d'un extens treball de camp dut a terme al País Valencià, Catalunya i Andorra i de l'anàlisi dels enregistraments hem identificat els models melòdics comuns per a cantar goigs i hem establert els principals paràmetres musicals que hi operen. A la comunicació, també tractem els mecanismes implicats en el cant a veus a cadascuna de les tonades i proposem una lògica performativa comuna basant-nos en l'observació de les situacions comunicatives de cant i els testimonis directes dels actors socials. Amb tot, ens trobem davant una pràctica de cant col·lectiu que, amb característiques específiques, respon a una manera concreta d'entendre el cant a veus compartida en l'àmbit de la mediterrània nord-occidental.

CV

Juanma Ferrando Cuña. Doctor en Musicologia per la Universitat Autònoma de Barcelona amb una tesi que estudia el cant dels goigs orals al País Valencià, sota la direcció del professor Jaume Ayats. Professor de la Facultat d'Educació de la Universitat Internacional de La Rioja.

3.2. Carme Sánchez Riera (carmerie@gmail.com)

Amadeu Corbera Jaume (amadeucorbera@conservatorisuperior.com)

Tradició i mite: organologia del siurell mallorquí

Els siurells són uns petits aeròfons de fang, molt típics de Mallorca, que consten d'un xiulet adherit al peu d'una estatueta. Tradicionalment aquesta figura era la d'un pastoret, un genet o un dimoni; solien o solen estar pintats de blanc, decorats amb petites retxes

verdes i vermelles, o blaves i grogues. Actualment són un dels elements més emblemàtics de l'esfera tradicional mallorquina, i alhora, un objecte de consum i difusió turística. Els siurells han estat estudiats des de l'àmbit de l'art popular i l'arqueologia per investigadors com Guillem Rosselló Bordoy, Santiago Cortès o Baltasar Coll, però no com a objectes sonors i en tota la seva dimensió expressiva, simbòlica i social. Malgrat tot això, no se'n coneix encara ara en exactitud ni el seu origen ni funció, i és habitual recórrer a relats de caire orientalista o arcaïtzant per justificar la seva existència.

A partir de l'organologia, la nostra investigació aborda per primera vegada l'estudi integral d'aquest objecte sonor en totes les seves dimensions, històrica, social i simbòlica, com a petita eina acústica condicionada per diferents biaixos de gènere, ètnicitaris o en relació amb els mecanismes de projecció i explotació turística de Mallorca.

CV

Carme Sánchez Riera (Manacor, Illes Balears, 1983). Mestra en Educació Musical (UIB) i Musicòloga (Conservatori Superior de Música les Illes Balears). Recentment ha finalitzat el Màster en Gestió Cultural a la UOC. Els seus estudis es centren principalment en música i identitat urbana del segle XX a Mallorca.

Amadeu Corbera Jaume (Bunyola, Illes Balears, 1985). Professor d'Etnomusicologia i Organologia i del Conservatori Superior de Música de les Illes Balears. Doctorand a la Universitat de les Illes Balears amb una tesi sobre Baltasar Samper. Treballa sobretot en l'estudi de la música oral dels Països Catalans, l'etnomusicologia històrica, la història de la música dels Països Catalans del segle XX, música pop catalana i música i turisme.

3.3. **Andrea Puentes-Blanco** (apuentes@imf.csic.es)

Las 'misiones folclóricas' de Pedro Echevarría Bravo en Galicia (1951-1960): análisis a través de la plataforma digital Fondo de Música Tradicional IMF-CSIC

Entre 1951 y 1960 el folklorista Pedro Echevarría Bravo (1905-1990) desarrolló en Galicia ocho misiones de recogida de canciones de tradición oral como parte de las 'Misiones Folclóricas' organizadas por el antiguo Instituto Español de Musicología del CSIC. Echevarría recogió más de 1400 piezas en unas trescientas localidades de las cuatro provincias gallegas y de la comarca de El Bierzo, limítrofe con el territorio gallego. Dado que esta colección permanece inédita y era, hasta fechas recientes, poco accesible, había pasado mucho más inadvertida que otras recopilaciones de repertorio de tradición oral gallego, como por ejemplo la de Casto Sampedro (finales del s. XIX-principios del s. XX), la de Martínez Torner y Bal y Gay (1928-1934) o la más reciente de Dorothe Schubart y Antón Santamarina (1984-1995). La digitalización y catalogación de las misiones de Echevarría —realizada por la autora de esta comunicación— a través de la plataforma digital *Fondo de Música Tradicional IMF-CSIC* (<https://musicatradicional.eu/node/1>) facilita su investigación y ofrece una perspectiva de análisis muy rica, al poder relacionar los datos en una base de datos interconectada. El propósito de esta comunicación es ofrecer un panorama de la labor de recopilación realizada por Pedro Echevarría en Galicia analizando las particularidades de esta colección: el itinerario seguido por el folklorista en sus diferentes visitas a Galicia durante la década de los 50, los informantes que participaron en las misiones y el tipo de repertorio recopilado.

CV

Andrea Puentes-Blanco es Científica Titular de la Institución Milá y Fontanals de Investigación en Humanidades del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (IMF-CSIC). Doctora en Musicología por la Universitat de Barcelona (2018). Entre 2019 y 2021 fue profesora de musicología en la Université Toulouse Jean Jaurès (Francia). Sus investigaciones y publicaciones se centran en la música ibérica del siglo XVI y principios del siglo XVII, con una atención particular al contexto catalán. Su tesis doctoral estudió un conjunto de veinte libros de polifonía conservados en bibliotecas de Barcelona y la vida musical en esta ciudad. Se interesa también por la investigación de la música

tradicional española y en la aplicación de tecnologías digitales a la investigación. Ha realizado estancias de investigación en Francia, Reino Unido y EE.UU.

3.4. Sergio Portales Domínguez (sergioportdom@hotmail.com)

La incorporación de Folk Music and Poetry of Spain and Portugal (1941) de Kurt Schindler al Fondo de Música Tradicional IMF-CSIC: catalogación e investigación a la luz de las Humanidades Digitales

Esta aportación presenta mi labor realizada como becario JAE-Intro CSIC en la Institución Milà i Fontanals de Investigación en Humanidades (IMF-CSIC) de Barcelona. En colaboración con el Museo Etnográfico de Castilla y León, he incorporado y catalogado en la plataforma digital del *Fondo de Música Tradicional IMF-CSIC (FMT)*: <https://musicatradicional.eu>) las melodías, letras y nombres de informantes del repertorio de tradición oral recogido por el investigador Kurt Schindler (1882-1935) entre 1929 y 1932 en España y Portugal, así como sus notas de trabajo de campo. Sus transcripciones son de enorme interés histórico y etnomusicológico; sus registros fonográficos se encuentran entre los más antiguos de música popular hispánica. Aunque la labor de Schindler ha recibido la atención de muchos investigadores, el acceso a sus materiales es difícil. El *FMT* viene a subsanar estas dificultades al incorporar en acceso abierto los materiales de Schindler y facilitar su comparación con las más de 45.000 piezas en su base de datos. Expondré algunos de los frutos de esta catalogación e investigación sobre el repertorio recogido por Schindler con la presentación y análisis de algunas piezas e informantes, entre otras cuestiones. Asimismo, gracias a las ventajas que ofrece el *FMT*, presentaré algunas concomitancias y relaciones encontradas entre el trabajo de Schindler y el de posteriores misiones del antiguo Instituto Español de Musicología, las grabaciones de Alan Lomax y el Archivo Joaquín Díaz.

CV

Sergio Portales Domínguez, graduado en Musicología y en Filosofía por la Universidad Autónoma de Madrid (Premio extraordinario de fin de carrera), es guitarrista y músico profesional en varias formaciones de música moderna y tradicional. Ha trabajado con el Museo Etnográfico de Castilla y León (Zamora) y con el Museo de Artes y Tradiciones Populares-Centro Cultural la Corrala (Madrid). Ha colaborado en dos conferencias musicadas y en el documental para Imprescindibles TVE sobre la figura de Menéndez Pidal con la Fundación homónima. Durante el curso 2021-22 ha sido investigador predoctoral en la Institución Milà i Fontanals de Investigación en Humanidades, IMF-CSIC, con la Beca JAE-Intro CSIC.

SESSIÓ 4. DEL MÓN MEDIEVAL A LA ICONOGRAFIA I LES NOVES TECNOLOGIES

Moderador: Santiago Galán Gómez (sgalang2@telefonica.net)

4.1. Maria Incoronata Colantuono Santoro (mariaincoronata.colantuono@uab.cat)

El so i la seva codificació en el ms El Escorial b.I.2 de les Cantigas de Santa Maria

El so, tercer pol del sistema de composició que assegura la interrelació entre text i música juntament amb el *mot* i la *razó* (Gruber), correspon a l'estructura mètric-melòdica del repertori trobadoresc i, com hem demostrat en altres ocasions, representa l'element germinador del procés de composició dels poemes alfonsins. Aquest factor, portador de referències melòdiques i poètiques procedents d'un univers de veus ja patrimoni de la cultura devocional, es presenta en forma de motius melòdics amb una funció mnemotècnica, essent els vehicles de transmissió de la narració (Simha Arom).

Determinat el vehicle de transmissió (melodia) i el model estructural (motiu melòdic) del repertori alfonsí, el meu propòsit és analitzar la interrelació entre el so i la seva codificació escrita. El so, realitat mutable perquè vinculada als sistemes de transmissió oral, com es reflecteix en la notació musical del *ms El Escorial b.I.2*, conegut com a *Códice de los*

músicos? És necessari un canvi de paradigma que comporti la renúncia a la mirada convencional de l'escriptura musical? La perspectiva analítica que inclou en una única mirada el procés de composició, la transmissió i la codificació ens brinda la oportunitat d'entendre les raons de la variabilitat mètrica i sobretot de reconstruir el sentit rítmic dels componiments marians. Així doncs, comprovada la falta d'elements de mensuralitat en el sistema notacional, ens adonem que el temptatiu de recuperar *tout court* el ritme a partir de la rítmica dels versos (Monterosso, Sesini...) presenta també debilitats i contradiccions. Finalment és la melodia, com a element encarregat de la transmissió i arquitectònicament responsable de l'estructuració mètrica, la font originària del fluir del ritme, conseqüència directa de la disposició dels graus modals, que han d'encaixar, sense necessàriament correspondre, amb l'estructura prosòdica del text.

Superat els paradigmes rítmics francès (Anglès) i àrab (Ribera) es defineix aquí un paradigma rítmic que és directa conseqüència de la conformació melòdica, un model, a més a més, que ja s'anava delineant en el sistema notacional del més pretèrit repertori monòdic medieval.

CV

Maria Incoronata Colantuono Santoro és professora associada de Música medieval i Notacions medievals al Departament d'Art i Musicologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. La seva activitat d'investigadora inclou recerques sobre la música, la litúrgia i la literatura a l'Edat Mitjana. Les seves més recents publicacions inclouen treballs sobre els manuscrits litúrgic-musicals de la Biblioteca de Catalunya, el repertori litúrgic-musical franciscà i els sistemes de composició de les *Cantigas de Santa Maria*. És membre de l'Institut d'Estudis Medievals (UAB) i forma part de grups de recerca que s'ocupen de les relacions entre art i música en àmbit litúrgic. Membre del grup de revisors del *Conseho Editorial* de la revista *Claraboia, Periódico eletrônico do Centro de Letras, Comunicação e Artes da Universidade Estadual do Norte do Paraná (UENP)*, *Boitatá* i *Quodlibet*.

4.2. Joan Maria Martí Mendoza (martimenj@hotmail.com)

L'ús de les noves tecnologies en la recerca sobre música medieval. Sistemes de treball nivell d'usuari

En el procés de recerca i estudi de fonts musicals treballem amb molts ítems que es combinen entre ells i entre les fonts emprades: data, suport, color, mides, foliació, signatura, centre de custòdia, notació o llengua són alguns exemples d'aquests ítems que ens aporten informació i que ens permeten estudiar, conèixer i, si s'escau, treure conclusions. La meua proposta de comunicació individual pretén mostrar com podem treballar d'una manera eficient i ràpida en la recerca musical amb programes com Excell o l'Acces a nivell d'usuari, d'una forma senzilla però eficaç amb la creació de taules on introduir la informació principal, l'ús de cercadors, cronogrames, "cromogrames" per accedir ràpidament a les dades, així com el treball amb bases de dades i fons documentals de la xarxa ja sigui per accedir a la informació com per exemple l'IFMuC per conèixer els fons musicals de Catalunya, CANTUS o GregoBase per a repertori i fons de música religiosa, REGESTA per autors o els fons, JONAS, per a textos en llengua d'Oc i d'Oil, documentals digitalitzats com els de la Biblioteca de Catalunya, la Biblioteca Digital Hispànica de la BNE o Gallica de la BNF, per citar alguns exemples. La comunicació mostrarà el treball amb les noves tecnologies amb exemples basats en les recerques que estic duent a terme actualment, tant en l'estudi de les epístoles farcides com en l'aprenentatge musical en època medieval.

CV

Joan Maria Martí Mendoza. Doctor amb Menció Internacional en Història de l'Art i Musicologia (UAB). Va estudiar interpretació de la Música Antiga al Conservatori de Verona. Treballa a Tasca Serveis Socioculturals com a professor d'Història de la Música i com a ponent en les Aules d'Extensió Universitàries de la URV amb ponències de tema musical i les de la UAB amb cursos sobre el rol de la dona en la Història de la música. El

seu camp de treball comprèn des de la Musicologia Històrica especialitzat en Música Antiga, a la direcció coral i a la pràctica interpretativa com a cantant i instrumentista. Ha publicat quatre llibres de temàtica musical a l'editorial Robin Book - Ma non Troppo, així com capítols en publicacions miscel·lànies i articles en revistes especialitzades.

4.3. José Ángel Prado García (joseangelprado78@gmail.com)

La investigación microhistórica: potencialidad de los recursos digitales en la recopilación y gestión de datos aplicada a los estudios musicológicos

En base a nuestro trabajo doctoral, finalizado en plena pandemia, estudiaremos la metodología utilizada, sustentada en la recopilación y análisis de más de 5.200 artículos de prensa. Hemos (re)descubierto la figura del músico Amalio López Sánchez (1899-1948), auténtico fundador de la Orquesta Sinfónica de Asturias, director de la Banda de Música de Gijón y de varios coros, así como compositor de más de 50 obras inéditas. El trabajo ha supuesto una reformulación de cierta parte de la historia de la música asturiana de la primera mitad del siglo XX, pues varios de los méritos de Amalio fueron atribuidos a otros personajes vinculados al primer franquismo.

El punto de partida resultó similar al de un trabajo de metodología tradicional, accediendo a fuentes en formato físico: archivo personal -recortes de prensa, fotografías, epistolario, partituras-, archivos históricos provinciales, etc. Gracias a la reciente digitalización de diversos archivos, dotados de útiles motores de búsqueda, hemos superado las limitaciones de la investigación clásica, procediendo a un exhaustivo cribado de la información; esto nos ha permitido obtener el ingente volumen de artículos de prensa mencionados, siendo necesaria para su gestión la elaboración de bases de datos, tablas y otras aplicaciones digitales. De todo ello ha resultado una investigación microhistórica de casi 2.200 páginas y otras tantas de apéndices que supone un claro ejemplo del cambio paradigmático que atraviesa nuestra disciplina, supeditado a la capacidad de digitalización de los organismos depositarios de las fuentes primarias.

CV

José Ángel Prado (Oviedo, 1978). Doctor Cum Laude en Historia y Ciencias de la Música (Universidad de Oviedo, 2021; Dir.: Ramón Sobrino). Máster en Música, Comunicación e Instituciones de la España Contemporánea (UOV, 2010). Diplomatura en Magisterio (UOV, 1999). Profesor de Piano (Conservatorio Superior de Oviedo, 2001). Ponencias publicadas en los congresos: "Música y prensa en España (1868-1936): ópera, drama lírico y zarzuela" y "Microhistoria de la música española: sociedades y teatros (1830-1931)". Colaboración con la Dra. María Sanhuesa en "Música, vida y pensamiento en Gaspar Melchor de Jovellanos: sonidos en las letras", *Cuadernos de Investigación*, 6, 2012. Actividad laboral: Profesor de Música ESO/Bachillerato.

4.4. Bertrand Valenzuela Rocha (bvalenzuela@pucp.pe / bvalenzuela@unm.edu.pe)

La armonía del cosmos: música y neoplatonismo en el arte de la Escuela Cuzqueña

La pintura de la llamada Escuela Cuzqueña ha sido descrita como un arte basado en una serie de convenciones y formulismos derivados de la copia de grabados. La investigación a partir del cual se propone esta presentación pretendía demostrar la relatividad de dichas afirmaciones a través del estudio de la vasta iconografía musical presente en estas obras. Se demuestra entonces, a través de este estudio, como se trata más bien de un arte vivo, conectado con la realidad y sensibilidad de la sociedad virreinal de su tiempo. La presentación se centrará en el estudio del lienzo de autor anónimo titulado "La Coronación de la Virgen con Santa Rosa de Lima". Esta pintura nos es sólo un notable reflejo de las prácticas musicales vigentes en las capillas musicales del Virreinato peruano durante los siglos XVII y XVIII, sino que, además, es un claro vínculo con diversos aspectos de la sociedad colonial. La forma en que está organizada la capilla musical permitiría realizar una serie de vinculaciones con aspectos teológico-filosóficos relacionados al neoplatonismo y el número, entendido este como concepto ordenador de la armonía del

cosmos y esencia del mundo físico y espiritual. Estos conceptos fueron expresados en diversas fuentes teóricas y literarias escritas de la época, como las obras del jesuita de origen alemán Atanasio Kircher, el famoso tratado de Pietro Cerone "El melopeo y maestro", del cual se sabe existen dos ejemplares en la biblioteca del Seminario San Antonio Abad del Cuzco, o los sermones del clérigo Juan Espinosa Medrano "El lunarejo", publicados en Valladolid en 1695 bajo el título de "La novena maravilla".

CV

Bertrand Valenzuela Rocha . Compositor, Director de orquesta e Historiador del arte. Bachiller en Composición Musical por la Universidad Nacional de Música del Perú y Magister en Historia del Arte y curaduría por la Pontificia Universidad Católica del Perú. Actualmente, se desempeña como profesor a tiempo completo en la Especialidad de Música dentro de la Facultad de Artes Escénicas de dicha institución, así como profesor de cursos teóricos y de Dirección Instrumental en la UNM. Su tesis de maestría titulada "La Coronación de la Virgen con Santa Rosa de Lima: la música como trascendencia a las fuentes visuales europeas en la pintura de la escuela cuzqueña del siglo XVIII" ha sido considerada una investigación pionera sobre iconografía musical en su país.

DIMECRES 27 D'ABRIL

**SESSIÓ 5. PEDAGOGIA, ART I CRÍTICA MUSICAL A LA PRIMERA MEITAT DEL
SEGLE XX**

Moderadora: Aurèlia Pessarrodona (apessarrodona@gmail.com)

5.1. Josep Lluís Viladot Petit (jviladotpiano@gmail.com)

Ramon Currià i Caelles (1881-1961): mig segle de pedagogia musical a Lleida

Ramon Currià i Caelles (Almatret, 1881 - Lleida, 1961) fou un pedagog musical, pianista, organista i compositor amb un paper destacat en la vida musical lleidatana de la primera meitat del segle XX. Fou professor de l'Escola Normal de mestres de Lleida durant tota la seva vida i impartí classes en nombroses escoles, de forma que les seves ensenyances arribaren virtualment a la totalitat de professors de la ciutat i, directa o indirectament, a un nombre ingent de joves alumnes. Tanmateix, la seva importància rau no només en la gran quantitat d'alumnes i mestres d'alumnes que va formar sinó també en les seves composicions escolars, nombroses i de gran qualitat. Deixà publicats dos reculls de cants escolars i un tractat de música en dos volums per a ús docent, si bé la major part de les seves obres roman esparsa en forma de manuscrits autògrafs sense publicar en cases de familiars, amics i coneguts i arxius principalment de l'àrea de Lleida. Moltes d'elles contenen indicacions coreogràfiques i dibuixos del compositor.

Així, doncs, l'objectiu d'aquesta comunicació és donar a conèixer la figura de Ramon Currià i Caelles com a pedagog tot avaluant l'abast de la seva tasca docent i de les seves publicacions, així com presentar un primer catàleg de les seves obres i estudiar el seu paper dins del moviment pedagògic vinculat a la rítmica Dalcroze. En el present treball voldria expressar el meu agraïment a la musicòloga i soprano Aurèlia Pessarrodona, pel seu suport científic i per la seva complicitat interpretant les obres de Currià de nou en concert.

CV

Josep Lluís Viladot Petit . Pianista, organista i químic. Té el títol de Professor de Piano pel Conservatori del Liceu, i ha realitzat estudis de música sacra a la Facultat Antoni Gaudí de l'Ateneu Sant Pacià i cursos especialitzats d'orgue litúrgic i històric. Actualment està duent a terme una recerca, catalogació i recuperació del llegat musical en concerts del seu besavi Ramon Currià i Caelles. Realitza i promou recitals de piano sol, orgue i amb diferents formacions vocals i instrumentals i acompanya cors, i és un membre actiu de la Societat Bach de Barcelona. Ha actuat, entre d'altres, amb Aurèlia Pessarrodona (soprano), Sílvia Sabater (soprano), Òscar Vilaprinnyó (violí), Ingrid Kunzmann (violoncel) i sota la batuta de Murat Khupov (Cor Impromptu, Cor i Capella Bach).

5.2. Judit Bofarull Figuerola (juditbofarull@gmail.com)

La relació entre el violinista Francesc Costa i Carrera (1891-1959) i el pintor i dibuixant Joaquim Renart i García (1879-1961)

El violinista Francesc Costa i Carrera (Barcelona, 1891-1959) fou un músic molt popular, carismàtic i estimat de la Barcelona de principis de segle XX. Gran intèrpret del violí, els seus concerts tenien sempre un gran ressò en la premsa i en la societat barcelonina, omplint de gom a gom les sales on actuava. El seu peculiar físic, alt i prim i amb el rostre picat de verola, el feien un personatge encara més genuí, per la qual cosa va ser pintat, dibuixat, caricaturitzat, fotografiat i esculpit per una gran quantitat d'artistes que quedaven fascinats per la seva personalitat. No obstant això, a dia d'avui no disposem de cap biografia que expliqui qui va ser aquell violinista que commovia amb el seu virtuosisme, captivava amb la seva lletjor i encisava amb la seva simpatia.

Aquesta comunicació forma part de la investigació en curs sobre el violinista Costa (Doctorat, UB) i vol ser una aproximació al personatge a través de la seva relació amb el pintor i dibuixant Joaquim Renart i García (Barcelona, 1879-1961), centrant-nos en el seu

“Diari, 1918-1961” (publicat parcialment). La doble vessant literària i artística de l’obra ens permet l’accés no només a molts dibuixos del violinista sinó també a descripcions molts acurades sobre les seves actuacions, la seva personalitat o el seu paper en els cercles artístics de l’època. La formació musical del polifacètic artista Renart però sobretot la seva gran passió per la música, a banda de la seva gestió al capdavant d’entitats com l’Orfeo Català, fan especialment interessant el fet de poder escoltar la seva veu.

CV

Judit Bofarull Figuerola. Formada a Barcelona i Viena, Judit Bofarull Figuerola és professora de violí al Conservatori Municipal de Música de Barcelona (CMMB) i doctoranda (Programa Societat i Cultura) a la Universitat de Barcelona amb la tesi (dir. Emili Ros-Fàbregas) sobre el violinista Francesc Costa i Carrera (1891-1959). Ha estat membre de l’Orquestra de Cadaqués (2000-2020) i col·labora habitualment amb diferents orquestres nacionals i internacionals (OBC, Orquestra de la Ràdio de Viena, Orquestra Simfònica de St. Gallen, Suïssa). Va obtenir el Màster en Història Contemporània i Món Actual (UB), la Llicenciatura en Filosofia (UNED), a més del Títol Superior de Violí i Música de Cambra (CMMB) i el Postgrau en violí a la Universitat für Musik und Darstellende Kunst de Graz. Ha estat becada pel Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación de España, Fundació Güell i Fundació Pedro i Pons.

5.3. Amadeu Corbera Jaume (amadeucorbera@conservatorisuperior.com)

Crítica musical i Noucentisme: Baltasar Samper i la configuració de la modernitat

La relació entre el noucentisme i el fet musical ha estat sempre difícil d’establir, sense que s’hagi arribat a definir si va existir o es podia parlar d’una «música noucentista». Tot i que alguns camps, com el lied o cançó catalana, varen tenir un gran desenvolupament durant el període, d’altres, com la música simfònica, han estat menys tractats. Malgrat tot, sí que va existir una "escena noucentista", amb molta força a partir de la dècada de 1920 a Catalunya —i en molta menor mesura, a la resta dels Països Catalans. Aquesta consolidació es va produir, en part, per la proliferació d’una crítica musical i premsa especialitzada que mirava d’establir uns criteris interpretatius de la cultura de la modernitat des del dirigisme intel·lectual i polític.

En aquesta comunicació miram de donar algunes claus per mirar de concretar aquesta relació. I ho feim a través de l’anàlisi del paper de Baltasar Samper com a crític musical. Baltasar Samper (1888-1966) va néixer a Palma, però de jove es va traslladar a Barcelona per estudiar piano i composició amb Enric Granados i Felip Pedrell. Entre moltes altres coses, des de 1923 i fins el 1938 va treballar a La Publicitat, el diari d’Acció Catalana, portaveu dels intel·lectuals noucentistes, com a crític musical, on va esdevenir una de les veus de referència musical d’aquell moviment. Així, doncs, analitzarem el cas de Samper com a exemple i model paradigmàtic de crític musical noucentista, com a narrador central de la modernitat catalana en construcció, des de la principal tribuna intel·lectual del país, amb una clara vocació dirigista i de filtratge, i que el va convertir en un dels actors més rellevants i de prestigi de la vida musical del seu temps.

CV

Amadeu Corbera Jaume (Bunyola, Illes Balears, 1985). Etnomusicòleg. Professor d’Etnomusicologia i d’Organologia al Conservatori Superior de Música de les Illes Balears. Actualment també fa la seva tesi doctoral sobre Baltasar Samper a la Universitat de les Illes Balears. Treballa principalment sobre la música oral i tradicional dels Països Catalans, l’etnomusicologia històrica catalana, la història de la música dels Països Catalans del segle XX i la música popular catalanama, temàtiques sobre les quals ha publicat diversos treballs. També se centra en desenvolupar una etnomusicologia aplicada i crítica, en aquest cas estudiant la relació entre música i turisme des d’una perspectiva ecomusicològica.

5.4. Josep Maria Gregori (JosepMaria.Gregori@uab.cat)

'La veu del silenci': preludi a la 'Música callada' de Frederic Mompou

Hom podria considerar que l'anhel metafísic de Mompou radica en el mateix univers acústic que dona origen al seu llenguatge. L'afany de Mompou d'explorar i sonoritzar noves zones de ressonàncies es tradueix en un llenguatge en el que la consonància i la dissonància conflueixen en una mena de síntesi vibratòria en el que les fronteres entre ambdues acaben per diluir-se. L'ambigüitat acústica es transforma en una indefinida ambigüitat tonal, absent de modulacions convencionals amb una lògica finalista. Només cal escoltar els números V o VIII del primer quadern de la seva 'Música callada' per percebre les ressonàncies campaniformes en els batecs harmònics del seu discurs, o, com dirà Jankelevitch, «les campanes seràfiques que bateguen suaument entre el cel i la terra». La qualitat d'aquestes ressonàncies se expandeix igualment de la mà de progressions melòdiques estilitzades fins a la seva dissolució en les fronteres del regne del silenci. La nostra contribució tracta de 'posar en ressonància' la vivència mística de la 'Música callada' que Mompou tractava d'assolir a través de la reverberació de l'inefable en les zones recòndites de l'ànima, amb els textos de Sant Joan de la Creu que la van inspirar i a través dels quals el sant poeta cantava els «dichos de amor» entre la criatura i el Creador.

CV

Josep Maria Gregori i Cifré (Igualada, 1954) és catedràtic de musicologia de la UAB i membre de l'IEC. Ha publicat nombrosos treballs de recerca sobre la història de la música catalana dels segles XV al XIX i l'estudi de les relacions entre la música i símbol, que ha aplegat en diverses publicacions pròpies del camp de l'estètica i del pensament musical. Des de 2001 treballa en el projecte 'Inventari dels Fons musicals de Catalunya' (IFMuC) de la UAB (<https://pagines.uab.cat/ifmuc/ca>) amb el qual ha publicat 12 volums sobre fons musicals catalans i més de 15.000 registres de repertori musical. En la vessant artística ha cantat amb els ensembles *La Capella Reial de Catalunya*, *Exaudi nos* i *De canendi elegantia*. En la vessant literària ha traduït diverses obres del francès al català per a Claret, Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Fragmenta, i ha rebut diversos guardons de poesia en llengua catalana.

SESSIÓ 6. DE LA RECUPERACIÓ HISTORICISTA A LA MÚSICA POPULAR I EL JAZZ

Moderador: Jaume Carbonell (jaumecarbonell@ub.edu)

6.1. Joaquim Garrigosa (joaquim.garrigosa@gmail.com)

L'Orquestra Pau Casals, primera orquestra simfònica estable a Catalunya

La música simfònica a Catalunya va rebre un impuls definitiu amb la creació, el 1920, de l'Orquestra Pau Casals. Amb una concepció absolutament novedosa, aquesta formació instrumental es va situar en pocs anys entre les de més prestigi arreu del món, tant per la seva concepció interpretativa com per l'orientació del plantejament artístic. L'anàlisi de la programació de l'orquestra a través d'aplicacions informàtiques ha permès fer una valoració global dels principals aspectes que configuren l'orientació artística que va impulsar Pau Casals a través d'aquesta formació musical durant els seus 17 anys d'existència i posa en valor una iniciativa artística que va transcendir els plantejaments inicials.

CV

Joaquim Garrigosa . Llicenciat en història (UB) i doctor en musicologia (UAB). Musicòleg, director de cor i especialista en pedagogia musical. Creador de l'EM del Palau (1975). Responsable d'Ensenyaments Artístics del Departament d'Ensenyament (1993-1996). Director i gerent del Patronat Municipal de Música de Vila-seca (1996-2012). Director de L'Auditori de Barcelona (2012-2019). Autor de diversos estudis entorn de la música medieval a Catalunya i, concretament, dels inicis i l'evolució de l'escriptura musical entre els segles IX al XIII. L'interès per la recuperació del patrimoni musical català

l'ha dut a tractar també temes més recents, com la història i el desenvolupament de l'Orquestra Pau Casals.

6.2. Albert Fontelles-Ramonet (albertfontelles@gmail.com)

Les gires europees de la Cobla Barcelona (1936-1937). Música contra el feixisme durant la Guerra Civil

Durant la Guerra Civil, el Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya va requerir la Cobla Barcelona i va presentar-la a Europa amb el nom "Cobla de Barcelone – Orchestra Officiel de la Généralité de Catalogne". Entre 1936 i 1937, la formació va fer dues gires, una d'elles amb el ballarí Joan Magrinyà, el cantant Emili Vendrell i el pianista Isidre Marvà. La cobla va oferir més de tres-cents cinquanta concerts a França, Bèlgica, Luxemburg i Txecoslovàquia, actuant en auditoris emblemàtics com la Salle Gaveau o el Grand Palais des Champs-Élysées. El conjunt també va participar a la Gala de la Danse Internacional amb Teresina Boronat, així com també a l'obertura del Pavelló de la República a l'Exposició Internacional de París de 1937, on el so de la cobla es va mesclar amb la presentació pública del Guernica de Pablo Picasso.

L'objectiu principal de la comunicació és caracteritzar l'ús d'una formació musical com a instrument de persuasió política i com a instrument de propaganda a nivell supranacional. El Comissariat va utilitzar la Cobla Barcelona per recaptar fons, respondre a l'acusació franquista, generar suports internacionals i conscienciar d'una certa visió política favorable a la Segona República espanyola. L'anàlisi de les activitats que van dur a terme permet copsar l'ús, les funcions i el simbolisme que va adquirir el repertori durant les gires. Al mateix temps, algunes pràctiques d'interpretació, com ara concerts en emissores de ràdio, enregistraments de discs o visualització de pel·lícules de temàtica republicana durant els intermedis d'alguns recitals, corroboren el paper fonamental que la tecnologia de so va adquirir durant el període d'entreguerres.

CV

Albert Fontelles-Ramonet. Graduat en Interpretació a l'Escola Superior de Música de Catalunya (2015) i doctor en Musicologia per la Universitat Autònoma de Barcelona (2020) amb una tesi sobre la Cobla Barcelona (1922-1938). Actualment és professor al Conservatori de Dansa de l'Institut del Teatre i a la Universitat de Vic. La majoria de les seves publicacions se centren en la música espanyola i catalana d'inicis del segle XX, destacant els estudis sobre Igor Stravinsky, Manuel de Falla i Joaquín Turina. Ha impartit docència a l'Escola Superior de Música de Catalunya i a l'Escola Superior de Tècniques de les Arts de l'Espectacle. Com a intèrpret, és membre de la Cobla Marinada i ha col·laborat amb altres formacions catalanes, com la Cobla de Cambra de Catalunya. Al llarg dels anys, ha rebut el Premi d'Honor del Conservatori Municipal de Música de Barcelona i la beca del Ministeri de la Ciència, Exploració i Art de Baden-Württemberg.

6.3. Pep Gorgori González (pepgorgori@gmail.com)

Ars Musicae de Barcelona en el context de la interpretació amb criteris històrics a Europa

L'estudi del moviment conegut com a "Early music revival", que des de finals del segle XIX va impulsar la interpretació de l'anomenada música antiga amb criteris històricament informats, s'ha centrat tradicionalment en els precursors centreeuropeus. Tanmateix, la seva presència en països de la resta del continent és manifesta, sovint no com la simple ressonància de la influència dels pioners sinó amb una veu i unes característiques pròpies. A Catalunya, la tasca de Felip Pedrell i Higiní Anglés, així com els debats impulsats per Nin, Landowska i més tard Kastner, va donar lloc a experiències que mereixen ser estudiades en profunditat. Una d'elles va ser el grup Ars Musicae de Barcelona, on van tenir els primers contactes amb la música antiga figures del nivell de Victoria de los Àngeles, Montserrat Torrent i Jordi Savall.

Aquesta comunicació aborda la gestació i les primeres dècades d'activitat d'Ars Musicae, situant el grup en el seu context europeu. Partint de la documentació del seu fundador, José María Lamaña, dipositada a la Biblioteca de Catalunya, l'estudi es completa amb altres fonts documentals d'arxius públics i privats per analitzar les seves relacions amb Europa a través de figures com Anglés, Robert Gerhard, i Victoria de los Ángeles, així com d'associacions com Amics de l'Art Nou (ADLAN), i Discòfils Associació Pro-Música. L'objectiu és determinar com va influir i va ser influït pels corrents europeus aquest grup que es considerava ell mateix amateur i que va esdevenir un dels grans referents en la interpretació històricament informada a casa nostra en la segona meitat del segle XX.

CV

Pep Gorgori González. Periodista y musicòleg. MA Arts Administration & Cultural Policy per Goldsmiths College (University of London). Doctorand a la Universitat de La Rioja sota la direcció de Miguel Ángel Marín. La seva activitat professional se centra en el periodisme i la crítica musical. És col·laborador de RNE4, Radio Clásica, Cadena SER, el diari ABC, i la Revista Musical Catalana, entre d'altres mitjans de comunicació.

La seva recerca doctoral se centra en la interpretació musical amb criteris històricament informats a Espanya en el terç central del segle XX, i més concretament en el grup Ars Musicae de Barcelona (1934-1979). Prepara una biografia de la soprano Victoria de los Ángeles que es publicarà pel centenari del seu naixement, el 2023.

6.4. Jaume Carbonell (jaumecarbonell@ub.edu)

La recerca sobre jazz a Catalunya. Estat de qüestió, perspectives i objectius

La urgència del títol vol reflectir la necessitat de replantejament i d'obrir perspectives en els estudis i la recerca sobre jazz a Catalunya. No fa pas gaire que les músiques populars han rebut l'atenció i la mirada de l'Acadèmia, i a casa nostra, molt recentment. Aquest breu lapse de temps, que no va gaire més enllà d'un decenni, pot justificar l'escassa presència d'estudis rellevants sobre jazz en el context científic, especialment en l'àmbit català. Massa sovint el marc referencial de les músiques populars (urbanes especialment) en el terreny editorial, ha estat la divulgació. L'amateurisme, el diletantisme, crítics o cronistes en el millor dels casos, va deixant pas sortosament, cada vegada més, a especialistes que, en la mesura que el mercat editorial ho permet i que les revistes científiques ho consideren oportú, van donant llum a estudis i treballs que tendeixen a una certa normalització de l'objecte d'estudi en l'àmbit científic. Òbviament la integració del jazz com de les altres músiques populars en els plans d'estudis superiors ha tingut un efecte positiu determinant. Cada vegada és més freqüent llegir treballs finals de grau, de màster i tesis doctorals, sobre jazz i altres gèneres afins. L'obertura de possibilitats en la publicació digital també ho ha afavorit. Potser no tant a Catalunya i, poc encara, sobre Catalunya. El que es pretén amb aquesta contribució és presentar un estat de la qüestió, amb perspectiva i mirada de futur, i plantejar línies de recerca i estratègies destinades a centrar punts d'atenció i d'interès per a l'estudi del jazz a i des de Catalunya.

CV

Jaume Carbonell Guberna (Barcelona, 1963), doctor en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona (1996), professor d'Història de la Música en aquesta institució. Ha treballat sobre música dels segles XIX-XX, sociabilitat musical i músiques populars. Ha publicat llibres com *Josep Anselm Clavé i el naixement del cant coral a Catalunya (1850-1874)* (2000); *La Societat Coral Euterpe, fundada per Clavé* (2007). Sobre jazz, ha publicat el llibre *El Jazz clàssic i la seva història: Dels orígens a la Segona Guerra Mundial* (2011), i ha realitzat contribucions i articles com: *Aportaciones al estudio de la sociabilidad coral en la España contemporánea*, (2003); *El papel de la tecnología en la recepción de la música afroamericana en la Barcelona de 1900* (2014); *Música en tiempos de Jim Crow: liberación y dolor en la formación de la música negra en Estados Unidos: de la esclavitud a la segregación* (2017); *Sociedades corales, coros y orfeones en la España contemporánea. Estudios y perspectivas* (2018); *La música afroamericana en*

espectáculos y espacios de ocio. Bailarinas, cantantes y cupletistas en Barcelona entre 1900 y 1936 (2019) i *Beethoven, garante de modernidad en el cambio de siglo: el estreno de la Novena Sinfonía en Barcelona en el contexto del catalanismo (1900)* (2021) entre d'altres. Ha participat en diversos projectes de recerca competitiu.

SESSIÓ 7. LA MUSICOLOGIA BALEAR

Moderadora: Eulàlia Febrer Coll (eulaliafebrer@conservatorisuperior.com)

Resum de la sessió organitzada per Eulàlia Febrer.

La musicologia balear s'havia definit, fins ben recentment, pel seu focus sobre un llegat arrelat a l'estudi del repertori tradicional, mostres populars de tall etnogràfic i una mirada constant a altres territoris mediterranis que en constataven la seva rellevància. Tanmateix, els darrers anys han propiciat, de mà de musicòlegs illencs i establerts a Balears, un canvi de paradigma que aposta per l'extensió de la recerca cap a àmbits que, si bé no són excloents d'allò que fonamentava l'inici de la disciplina al nostre entorn, aposten per la incorporació de temàtiques que posen atenció tant sobre la música que neix al propi territori, com la que inspiren les nostres fronteres, terra endins i enfora.

Aquesta sessió reuneix cinc ponències: una mostra d'estudis recents representatius dels canvis en moviment dins la mirada musicològica illenca i que obren la porta a una comprensió més extensa del panorama sonor de la Comunitat Autònoma. Les intervencions seleccionades presenten objectes d'estudi fins ara poc atesos, tot i la seva presència a l'entorn, com són el paper de la dona compositora i protagonista del discurs musical, l'impacte present de les iniciatives compositives autòctones dins la programació illenca, o l'evolució del reconeixement de la identitat illenca a partir de l'observació del territori com a objecte d'inspiració. De la mateixa forma, les intervencions serviran per fer una ullada enrere al camí fins ara recorregut, però sobretot endavant, de mà d'iniciatives individuals i col·lectives, d'una musicologia que s'estén cada dia fer créixer la seva presència dins el panorama catalanoparlant.

7.1. Bàrbara Duran Bordoy (duranbordoy@gmail.com)

Els arxius privats i la necessitat d'un marc de protecció. El cas de les partitures trobades de Rosa Mestre

Aquesta comunicació vol fer esment a la necessitat de catalogar de manera adequada arxius personals que, per desconeixement, resten desmembrats i perduts, així com donar a conèixer un petit plec d'obres de Rosa Mestre que restaven despargudes. Encara que sigui el moment de l'era digital, els arxius personals no poden desaparèixer sense control i l'actual musicologia ha de trobar maneres i camins per conservar i treballar en detectar la rellevància de reculls privats que poden ser importants.

Fa uns anys, Joan Adrover Duran em va regalar un plec de partitures manuscrites. En els cas que ens ocupa, no s'ha pogut esbrinar com aquests papers van arribar a les seves mans, encara que es pot calcular que fou entre el 1999 i el 2005. Aquest petit plec (37 fulls de música) conté partitures signades amb el nom de Rosa Mestre. El nom, no massa conegut, remet a un treball de Joan Círia (Felanitx, 1985) publicat sobre aquesta compositora: Rosa Mestre i Carola (1875-1972), la senyora de son Ametler, la compositora amagada sota una dama de l'alta societat palmesana. Amiga de Noguera i altres músics que visitaren ca seva; l'anfitriona de nombroses trobades musicals privades. Les partitures trobades i regalades del mercadet de segona mà de Manacor s'afegeixen a les que Joan Círia ha catalogat; i cal destacar que aquí es recupera una peça, "Memento mei Deus", que és esmentada per Isabel Rosselló al llibre "Música, femení singular" i de la qual no se'n tenia cap exemplar. Així mateix cal destacar una fuga a 4 veus, un Credo in unum Deum i un Minuetto i Gavota per a conjunt instrumental.

CV

Bàrbara Duran Bordoy. Doctora en Art i Musicologia per la Universitat Autònoma de Barcelona, és membre del Grup de Recerca en Estudis Etnopoètics de la UIB (Societat

Catalana de Llengua i Literatura, IEC). Obté els graus superiors de Piano i Solfeig i Repentització al Conservatori de València, els Grade Recorders al Trinity College i la llicenciatura en Història i Ciències de la Música a la Universitat de la Rioja; a més de beques europees de formació a les Universitats d'Oxford, Edimburg, East Anglia i Kent. Compagina la docència amb la investigació, l'escriptura i la interpretació. Ha estat guardonada amb els premis Alexandre Ballester 2018, Ciutat de Manacor 2019, Font i Roig 2020 i Castellitx d'Investigació 2022. Té nombrosos articles d'investigació, divulgació i llibres publicats; escriu les notes als programes de l'Orquestra Simfònica de les Illes Balears i Festival de Pollença. Durant tretze anys fou professora al Conservatori Superior de les Illes.

7.2. Laia Queralt (laiaqueraltmarti@gmail.com)

El paper de la dona a les agrupacions de música tradicional de les Illes Balears

La música tradicional de les Illes Balears és una de les grans representants de la cultura i de les festes al territori insular. La música molt vinculada al Ball de Bot és la protagonista de la majoria de celebracions i les agrupacions que l'interpreten són nombroses a totes les illes. El seu origen prové de músiques i balls que es trobaven dins de l'àmbit cortesà als s. XVII i XVIII. Aquestes amb el pas del temps han sigut adaptades per les classes populars i les ballades populars, les mostres i els recitals s'han convertit en una característica molt rellevant de la tradició musical a les illes. Una gran quantitat de persones participen en aquestes activitats, però quin paper tenen i han tingut en temps passats les dones dins d'aquests col·lectius culturals?

Amb aquesta investigació ens proposem realitzar una aproximació al paper de les intèrprets i balladores femenines que formen part activa d'aquesta tradició tant arrelada a les Illes. Mitjançant entrevistes i converses amb les protagonistes busquem donar espai a les experiències i sensacions d'aquestes dones en relació a aquesta temàtica. D'altra banda, ens interessa descobrir amb aquests testimonis en quin punt es troba en l'actualitat aquesta tradició tant arrelada que ha passat per diferents punts d'acceptació i per diverses crisis tant amb l'arribada de nous balls forans com per filtres marcats per la dictadura franquista. Però sobretot, quin concepte i experiència tenen al respecte les participants femenines d'aquestes agrupacions.

CV

Laia Queralt Martí (La Sénia, Catalunya, 1988). Realitza els estudis de grau en especialitat d'interpretació en clarinet al Conservatori Superior del Liceu. Durant els seus estudis clarinetístics ja va mostrar un gran interès per la faceta més teòrica i humanística de la música fet que la va portar a estudiar el Màster d'investigació en Musicologia i Educació Musical a la Universitat Autònoma de Barcelona. Actualment realitza classes d'història de la música al Conservatori de Manacor i d'història del Pensament musical al Conservatori Superior de les Illes Balears. Tasca que compagina amb la realització de la seva tesi doctoral: Com participa de música en la construcció de l'arquetip de *Femme Fatale* al cinema negre espanyol? Aquesta activitat musicològica i docent la combina amb l'artística com a clarinetista formant part del trio de clarinets S'Embat Clarinet Trio i de l'Òpera de Cambra de Barcelona interpretant Òpera Buffa italiana.

7.3. Joan Antoni Ballester (j.a.ballester.coll@gmail.com)

La música contemporània a Mallorca en el marc dels Encontres de Compositors (1980-2020)

Els Encontres de Compositors encetaven el seu camí el 1980 organitzats per la Fundació ACA i el seu artífex Antoni Caimari, que havia constituït la seva fundació just un any abans. Durant aquests 40 anys la Fundació ACA ha organitzat anualment el festival Encontres de Compositors que ha esdevingut el principal catalitzador de la creació contemporània a les illes a les darreres quatre dècades. A partir de l'empenta cultural que van suposar la transició i l'estatut d'autonomia, així com també el boom de la construcció

dels anys 90 entre altres factors, els Encontres han situat Mallorca com un dels centres de la contemporània del país. Això ha possibilitat que en les darreres dècades s'hagi donat una "escola compositiva mallorquina" lligada als centres i les figures capdavanteres d'aquesta disciplina a nivell nacional.

Aquesta comunicació proposa una mirada estadística a partir dels repertoris programats en cada un dels cicles per tal de conèixer les diferents estratègies de programació adoptades pel festival en aquests més de 40 anys i poder aproximar-nos des d'una metodologia quantitativa a autors, obres i programes. En el transcurs de l'estudi s'han analitzat 40 cicles del festival, on s'hi han interpretat més de un mil·lenar d'obres de més de quatre-cents autors.

El coneixement objectiu d'aquestes dades i la seva anàlisi ens desvetlla maneres de fer de cada un dels programadors que han passat per l'organització del festival així com les seves fonts, influències, interessos la música de nova creació i el fonament d'aquesta entre els compositors i intèrprets locals.

CV

Joan Antoni Ballester Coll (Llucmajor, 1984). És mestre d'educació musical (UIB) i Musicòleg (CSMIB i Universidad de La Rioja). Actualment és director de l'Escola de Música i Arts Escèniques de Llucmajor i professor del departament de musicologia i pedagogia del Conservatori Superior de Música de les Illes Balears. Com a musicòleg, els seus interessos es centren en l'estudi històric del paisatge sonor a Mallorca, on destaca el seu treball *Anàlisi funcional de les campanes de la Seu de Mallorca* (2014), "El *soundscape* de M. Antònia Salvà: La poesia com a descripció de paisatges sonors" (2019) i "Salves com a expressió de joia i festa: el cas de les escopetades de Pasqua a Llucmajor" (2020); i en el camp de l'ontologia de la música, on destaquen *The editions of Celibidache* (EMI, 1997): *An approximation from Baudrillard*, i *Simulacre de Concert. Reflexions sobre l'enregistrament de música clàssica des de l'òptica de Baudrillard: les estratègies de Glenn Gould, Sergiu Celibidache i l' streaming postpandèmic* (ambdós de 2021).

7.4. Francesc Vicens (francescvcens@gmail.com)

Canvis de paradigma en la música tradicional mallorquina: de la descoberta del patrimoni folklòric a la reafirmació de la identitat illenca

Durant els últims vint anys la música tradicional de Mallorca ha donat lloc a un canvi de paradigma: ha passat de ser un objecte d'estudi etnogràfic a ser un objecte d'inspiració, gairebé de culte, per a tota una generació de músics que conformen el panorama actual de la popular music illenca.

Aquest procés que també s'ha donat en el món del cinema i de les arts plàstiques ha estat especialment prolífic en l'àmbit de la música, fins al punt que s'ha manifestat en distints gèneres i estils, tots ells marcats per una decidida voluntat de reafirmar la identitat illenca. El canvi observat es justifica per distintes raons: per una banda, la majoria dels protagonistes que varen esdevenir informants pels estudis folklòrics, aquells que varen viure el procés de mecanització del camp, ja han mort, i per l'altra, els alts índex de massificació relacionats amb el turisme han despertat la necessitat de reforçar els vincles dels habitants de l'illa amb els seus referents culturals i identitaris.

Aquesta comunicació mostra com el canvi generacional d'estudiosos de la música tradicional de Mallorca també ha anat acompanyat del canvi de visió de l'objecte d'estudi. S'ha passat d'estudiar i analitzar un repertori ben definit i acotat de la música tradicional amb metodologies tradicionals –les tonades del camp, el cant de la Sibil·la, les gloses improvisades, les cançons de bressol, etc.– a convertir-lo en un material d'exploració artística que ha donat lloc, i està donant lloc, a múltiples expressions de nova creació amb altes dosis de contingut ideològic-identitari.

CV

Francesc Vicens . Doctor en Història de l'Art (Musicologia) per la UAB. És professor de música a la Facultat d'Educació de la UIB. Especialista en la música tradicional de

Mallorca i en la creació d'identitats locals a partir del fet musical. Estadets de recerca a Itàlia (DAMS, Bolonya i Siena) i EUA (The Cuny, Nova York). Ha publicat una quinzena de llibres i diversos articles en revistes indexades. Destaquen els dedicats al Cant de la Sibila –El Cant de la Sibila a Mallorca (reed. 2012) o El Cant de la Sibila Patrimoni de la Humanitat (2013)– que varen servir per donar suport a la candidatura al Llistat de Béns Immaterials de la Humanitat de la UNESCO. Amb Jaume Ayats ha publicat diversos estudis sobre les tonades del camp –Tonades de feina (2006)– i sobre la relació entre la música i la festa – Diguem Visca Sant Antoni! (2020). L'any 2019 va ser guardonat amb el Premi Ciutat de Palma. Actualment treballa sobre les identitats locals emergents que neixen de la fusió entre la música tradicional i la popular music.

7.5. Jordi Orell (jordi.orell.villalonga@gmail.com)

Eulàlia Febrer Coll (eulaliafebrer@conservatorisuperior.com)

La musicologia a Menorca: una panoràmica de passat, present i futur

Tot i l'interès i presència de la recerca musical a Menorca, la musicologia menorquina s'ha desenvolupat de forma modesta fins recentment. Ens acompanyen obres de referència com les contribucions de Julià a la història pròpia (2010; 2012; 2015), o recopilacions de cançons populars com la de Camps i Mercadal, Ferrer Ginard o Mercadal Bagur. No podem obviar, tampoc, la feina de músics com B. Llompарт, B. Cardona, X. Martín o N. Sans, que han tingut un rol essencial en el manteniment i organització de materials presents en diversos indrets illencs.

Tanmateix, ha estat a partir d'anys més recents i amb el suport de l'Institut Menorquí d'Estudis, que aquestes propostes descentralitzades s'han anat consolidant. Durant la dècada passada, obres de músics i musicòlegs balears començaren ser editades i publicades de forma més recurrent, incloent la recerca d'Hernández Sanz sobre El Teatre Principal i l'òpera a Maó (2001) o Folkis i moderns (1940-1980) de Portella (2010).

L'any 2014, arrel de l'interès de musicòlegs menorquins formats fora de l'illa, es fundà el Grup de Recerca Musicològica de Menorca, que ha propiciat la trobada i posada en comú d'investigadors amb diversos interessos, i la promoció de projectes col·laboratius, com la recentment publicada Revista Papers dedicada a l'Etnomusicologia illenca (2021).

La constant arribada de nous membres al grup omple amb noves iniciatives la contribució al coneixement musical propi, incloent des dedes de Treballs de Fi de Grau fins a publicacions independents com la referent a Margalida Orfila (Fèlix, [pendent]) o el músic de jazz Llorenç Torres Nin "Demon" (Cardona, 2021).

CV

Eulàlia Febrer Coll és doctora en música popular per la Cardiff University (2019), màster en Música com a art interdisciplinari per la Universitat de Barcelona (2014) i titulada superior en Musicologia per l'Escola Superior de Música de Catalunya (2013). Professora associada al Conservatori Superior de Música de les Illes Balears i al Centre de la Imatge i la Tecnologia Multimèdia (UPC), i interina a la Universidad Internacional de la Rioja.

Eulàlia és coordinadora del Grup de Musicologia de Menorca (l'Institut Menorquí d'Estudis) i Laboratori de Recerca Musical, a Barcelona. Entre els seus interessos principals s'hi troben els estudis en popular music, la relació entre música i emoció, i l'ús de la música en els videojocs i e-sports.

Jordi Orell Villalonga és graduat en Composició i en Musicologia per l'ESMUC i màster en Musicologia per la UAB. Els darrers anys ha format part de l'equip realitzador del documental *Traginada, l'esclat d'un poble* (Arxiu d'Imatge i So de Menorca, 2019), ha editat amb Eulàlia Febrer el monogràfic *Etnomusicologia. La música en contextos de quotidianitat a Menorca* (Institut Menorquí d'Estudis [IME], 2021) i ha inventariat diversos fons musicals històrics, entre altres treballs i recerques al voltant de la cançó i el cant popular. Així mateix ha estat becat per l'IME per dur a terme, juntament amb Marina Viedma Font, un estudi crític del cançoner menorquí del folklorista Andreu Ferrer Ginard. És secretari del Grup de Recerca Musicològica de Menorca (IME) i membre del Grup de

Treball de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial de Menorca (Consell Insular de Menorca). Actualment és el cap del Servei Municipal de Cultura de l'Ajuntament de Maó.

SESSIÓ 8. INSTITUCIONS MUSICALS I FONDS PARTICULARS

Moderador: Germán Gan Quesada (German.Gan@uab.cat)

8.1. Carlos Moliner (c-moliner@hotmail.com)

El fallido proyecto de Piermarini para unir la Real Capilla y el Conservatorio de Madrid

En 1834, con el país sumido en una guerra civil, a la Casa Real le urge economizar cuanto sea posible sus finanzas. En la Capilla Real se realiza una evaluación de las tendencias políticas de los empleados. Posteriormente, contradiciendo la opinión de la policía, se decide separar de servicio a todos los empleados calificados como desafectos y muy desafectos, aproximadamente tres cuartas partes de los músicos.

En este contexto el director del Conservatorio, el tenor italiano Francisco Piermarini, suponemos que a instancia del Mayordomo Mayor el Marqués de Valverde, prepara un proyecto para que el Conservatorio se una a la Capilla.

La propuesta de Piermarini asciende a más de un millón de reales anuales lo que no supone un ahorro evidente así que el Marqués de Valverde la rectificó para economizar al máximo eliminando muchas de las partidas antes de presentarla en despacho con la Reina Regente.

Finalmente, el proyecto no fue admitido por la Reina Gobernadora y ambas instituciones continuaron sus caminos por separado.

El proyecto de Piermarini aportaba algunas ideas muy innovadoras por ejemplo es el primero en proponer que algunas mujeres se incorporen a la Real Capilla como solistas en las voces agudas (Tiple y Contralto) o que los alumnos avanzados del conservatorio se integren en la orquesta.

Una vez desestimada la propuesta de Piermarini la Real Capilla sufrirá una severa reducción de su plantilla quedando considerablemente mermada su capacidad para afrontar parte de su repertorio lo que obliga a la constante contratación de músicos externos para llevar a buen término los servicios de las grandes solemnidades.

CV

Carlos Moliner .Clarinetista de formación clásica desde finales de los 90 se especializa en interpretación con instrumentos históricos primero con Carles Riera en Granollers y más tarde en La Haya con Eric Hoerprich. Interesado también por la investigación musicológica realiza el Máster de la UAB-ESMUC redactando un TFM sobre la primera oposición de clarinete en la Real Capilla de Madrid. En la actualidad se encuentra realizando una tesis doctoral bajo la dirección de Francesc Cortés sobre el clarinete en la Real Capilla. Es profesor de clarinete en el Conservatorio de Música de Calahorra (La Rioja).

8.2. Moriah Ferrús (moriahferrus@gmail.com)

El llegat litúrgic i musical de l'Scola Catalana de Roma (1523-1908): estat de la qüestió

El treball de recerca doctoral té per objectiu recollir i catalogar el llegat tant tangible com intangible que s'ha preservat de l'Scola (sinagoga) Catalana de Roma. L'Scola Catalana era una de les Cinque Scole (Scola Castigliana, Scola Siciliana, Scola Nuova, Scola Tempio i Scola Catalana) del ghetto de Roma. La sinagoga dels catalans va estar en funcionament dels anys 1523 al 1908.

Aquesta recerca està orientada en quatre àmbits: 1. Objectes rituals de l'Scola Catalana conservats al Museo Ebraico di Roma. 2. Fons documental de l'Scola Catalana conservats a l'Archivio Storico della Comunità Ebraica di Roma (ASCER) i a la National

Library of Israel (NLI). 3. Fonts orals preservades a l'Accademia Nazionale di Santa Cecilia de Roma, enregistrades per l'etnomusicòleg Leo Levi a mitjans del segle XX. 4. Altres manuscrits relacionats conservats a la Biblioteca Apostòlica Vaticana.

CV

Moriah Ferrús. Llicenciada en Filologia Hebrea per la Universitat de Barcelona. Segon any com a doctorant al Departament d'Història de l'Art i Musicologia de la UAB sota la supervisió d'en Josep Maria Gregori Cifré, amb la tesi doctoral "El llegat litúrgic i musical de l'Escola Catalana de Roma (1523-1908)".

8.3. Anna Maria Anglada (annamariaanglada@gmail.com)

El fons musical del notari Felip Pons (segle XIX) a Mas Torró (Baix Empordà)

El patrimoni musical del segle XIX apareix, a vegades, en els llocs menys esperats. És el cas del fons musical del notari i músic bisbalenc Felip Pons i Pujadas. Tot i que el seu traspàs tingué lloc a finals del segle XIX, la seva casa va acabar en venda a mans dels seus descendents durant el segle XX. Aquest fet va provocar que el seu patrimoni familiar i personal, incloent el musical, acabés traslladant-se de La Bisbal fins a la casa familiar dels Torró, a Sant Climent de Peralta (Baix Empordà).

A Mas Torró hi varen confluïr, durant anys, diversos músics que es van anar entroncant amb la família Torró. És per això que, la troballa de diversos manuscrits musicals en un bagul propietat del notari Pons, va obrir una nova via d'investigació.

Aquest treball pretén descobrir alguns enigmes que aquests manuscrits plantegen, partint de la connexió amb altres fons que també formen part de l'àmbit de treball de la meua tesi, en curs, emmarcada en el segle XIX i dins el marc geogràfic del Baix Empordà.

La catalogació d'aquest fons, i el seu estudi, és un repte que permet descobrir la funcionalitat del fons, els actors que s'hi vincularen, els instruments que formaven part de l'agrupació musical, el repertori i els intèrprets, i altres aspectes que l'estudi musicològic pot resoldre. Els manuscrits del fons Felip Pons de Mas Torró, permet, amés a més, establir un marc contextual per a entendre com era la societat i quines activitats musicals es proposaven i la manera de portar-les a terme per a seguir el marc social i polític que és poc estudiat en aquest espai geogràfic i temporal. El repertori, basat en les músiques de l'època, deixa al descobert quins eren els gustos i les necessitats de la societat bisbalenca en aquest segon terç del segle XIX, així com les pràctiques festives i les marxes militars d'obligada interpretació.

En resum, aquesta comunicació permetrà establir nous punts de trobada, i al mateix temps de partida, de personatges vinculats a la pràctica musical i de destacada rellevància a la capital baixempordanesa, dibuixant l'esperit festiu i reglamentari de l'àmbit civil durant les revoltes dels liberals del segle XIX.

CV

Anna Maria Anglada (Malgrat, 1966), és musicòloga i professora de música a l'Educació Secundària Obligatoria. Graduada en Musicologia (UAB), amb la menció de Gestió del Patrimoni Musical i Musicologia Històrica. Va cursar el Màster Universitari en Musicologia, Educació Musical i Interpretació de la Música Antiga (UAB) i el Màster de Formació de Professorat en Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat (UB), amb l'obtenció del Premi Extraordinari. Actualment està impartint la docència en un institut i és Doctorand del Departament d'Història de l'Art i Musicologia de la UAB, amb una recerca vinculada a uns fons musicals inèdits del segle XIX localitzats al Baix Empordà.

Membre de la Societat Catalana de Musicologia, el seu camp de treball està centrat en la història musical de Palamós i el Baix Empordà, sobre els que ha escrit articles científics i divulgatius. Participa en el Projecte de l'Inventari de Fons Musicals de Catalunya (IFMUC), catalogant fons musicals, sobre els quals ha fet articles i diverses publicacions.

8.4. Lluís Bertran (lluisbertranxirau@gmail.com)

Oriol Brugarolas (oriolbrugarolas@ub.edu)

La llarga recepció del repertori clàssic vienès a Barcelona a través de la família Tusquets (1780-1880)

Fins l'últim terç del segle XIX, el repertori clàssic vienès va brillar per la seva absència en l'oferta musical pública de Barcelona. Tanmateix, en les primeres dècades del segle, abans fins i tot que alguns crítics comencessin a reivindicar-lo a la premsa, aquest repertori havia penetrat en alguns espais domèstics i religiosos de la ciutat com a resultat de les estratègies de distinció d'un determinat sector de la societat melòmana de la ciutat. Gràcies a la identificació d'una part de la col·lecció musical de la família Tusquets i al buidatge de documentació i premsa barcelonina del segle XIX, proposem reconstruir la trajectòria de tres generacions de la família Tusquets en la pràctica i promoció del repertori vienès entre 1780 i 1880. L'activitat musical de la família Tusquets i del seu entorn més proper ens sembla un cas exemplar d'unes modalitats determinades de relació amb aquest repertori, pròpies del segle XIX, canviant en el temps i caracteritzades, en un primer moment, per l'absència de publicitat. A través de l'estudi d'aquests agents, dels seu paper i dels discursos que acompanyaven la seva activitat, podem reconstruir l'intricat camí pel qual aquest repertori va passar de tenir consideració d'utilatge didàctic o professional a ser repertori de consum per a un públic ampli. Aspirem, finalment, a problematitzar la funció social d'aquestes pràctiques musicals en el marc barceloní i les implicacions del seu lliscament progressiu cap a l'esfera pública en relació amb la inscripció socioeconòmica, política, cultural i de gènere dels seus protagonistes. En suma, amb una aportació al sempre fràgil relat de les pràctiques musicals privades al segle XIX, volem contribuir a la comprensió de la consolidació, a Barcelona, del cànon clàssic vienès com un procés de llarga durada.

CV

Lluís Bertran. Graduat en musicologia i màster d'investigació per la Universitat de París-Sorbona (2011), és doctor per les universitats de Poitiers (França) i La Rioja amb la tesi *Une topographie de l'expérience musicale à Barcelone et sur son territoire (1760-1808)*, cotutelada per Miguel Ángel Marín i Thierry Favier. Ha participat en projectes nacionals d'investigació a Espanya i França i ha treballat pel Centre de Musique Baroque de Versailles. Ha ensenyat a la Universidad de La Rioja i actualment és editor científic de l'Instituto Complutense de Ciencias Musicales (ICCMU). Especialitzat en la música dels segles XVIII i XIX, ha publicat edicions crítiques de patrimoni musical i articles científics, entre d'altres, sobre l'oratori a Catalunya, sobre la recepció de música instrumental a Madrid, sobre la circulació d'instruments entre Espanya i Amèrica (en col·laboració amb Oriol Brugarolas) i sobre la col·lecció musical espanyola de la Biblioteca Palatina de Parma (amb Ana Lombardía i Judith Ortega).

Oriol Brugarolas. Nascut a Barcelona, va obtenir el Títol Superior de Piano pel Conservatori Superior de Música del Liceu i va completar el postgrau de piano a París, a l'École Normale de Musique-Alfred Cortot. El 2006 va rebre la Menció Especial del Jurat al I Concurs de Composició Amics del Liceu per *Vitralls*, obra per a veu i piano editada posteriorment per l'editorial Boileau. El 2015, es doctorà en Història per la Universitat de Barcelona amb la tesi *El piano en Barcelona (1790-1849): construcción, difusión y comercio*. Recentment ha publicat diversos articles a *Cuadernos de Música Iberoamericana*, *Anuario Musical*, *Revista de Musicología* i *Rivista Italiana di Musicologia*, entre d'altres. Col·labora en tasques d'investigació amb el Museu de la Música i amb l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Des de 2013 és professor a la Universitat de Barcelona.

DIJOURS 28 D'ABRIL

SESSIÓ 9. (Renaixement 1): RENAIXEMENT MUSICAL I GEOLOCALITZACIÓ

Moderadora: Tess Knighton (tknighton@icrea.cat)

a) Comunicació lliure

9.1. Santiago Galán Gómez (sgalang2@telefonica.net)

El pensamiento musical en el Renacimiento: del paradigma italiano a la Europa abierta

La investigación musicológica tradicionalmente ha relatado la renovación de la enseñanza musical entre los siglos XV y XVI desde la perspectiva italo-centrista, en la que las figuras del pensamiento musical relacionables con los centros culturales del Renacimiento italiano han dominado el relato, eclipsando con la luz del "humanismo musical" a los autores activos en otras zonas europeas.

Proponemos revisar ese paradigma, cuestionando el esquema de centro y periferias tradicional para valorar en justicia a los autores activos en centros de enseñanza de las coronas de Castilla o Aragón, cuya actividad produjo figuras tan trascendentes a nivel internacional como Ramos de Pareja, o de prestigio igualmente reconocido como Guillermo de Podio. Pero otras insuficientemente estudiadas como Pedro de Osma en el contexto salmantino del momento.

Se propondrá trasladar el foco a las décadas centrales del siglo XV, en las que se formaron estos pioneros responsables de los posteriores, novedosos y reformistas esquemas de pensamiento musical, propios y característicos de la teoría y práctica musical calificadas de humanistas y renacentistas. De su obra surgen planteamientos, a menudo polémicos, que se difunden y conocen a nivel peninsular y luego continental, para propiciar la fructífera asociación de teoría y práctica musical característica de la música del siglo XVI.

CV

Santiago Galán Gómez. Doctor en Historia del Arte y Musicología por la Universitat Autònoma de Barcelona, su labor de investigación se centra en la teoría musical del Renacimiento. Ha publicado los libros "La teoría de canto de órgano y contrapunto en el Renacimiento español: la Sumula de canto de organo de Domingo Marcos Durán como modelo" (Alpuerto, 2016), y la edición del "Tractatus musice" de Pedro de Osma de 1465 (Alpuerto, 2021). Ha participado además en numerosos congresos internacionales, publicando en revistas especializadas, y en diversos volúmenes colectivos. Es Director Pedagógico y profesor en el centro superior oficial Taller de Música – Escuela Superior de Estudios Musicales de Barcelona.

b) Resum de la sessió organitzada per Tess Knighton

This session aims to present highly original work-in-progress and proof-of-concept research into sixteenth-century daily musical life with the use of digital humanities tools of Geographical Information Systems (GIS) that enable georeferencing and geolocation to develop analytical and visualisation techniques to be brought to bear on documentary material relating to the urban soundscape. These tools can be used to help adapt and develop methodologies with their roots in Sound Studies—such as location, sound source, directionality, acoustic reach, performative spaces, sonic density and diversity, types of sound produced and heard, and their meanings for the acoustic community—in the historical context. Using historic maps georeferenced to Googlemaps, the geolocation of sound sources, such as convents, parish churches and processions passing through the urban complex, and their acoustic impact, can be traced and analysed from new perspectives, allowing for a more nuanced understanding of the significance of sound, including musics of different kinds, for communication and creation of a sense of identity among the inhabitants of a city on a daily basis. The three papers, by Ascensión Mazuela-

Anguita, Sergi González González and Tess Knighton, address different but interlinked lines of inquiry developed through the use of GIS tools relating to the cities of Barcelona and Tarragona.

The papers will be given in Castilian, Catalan and English, and will present Powerpoints with connection to the internet required.

9.2. Ascensión Mazuela-Anguita (amazuela@gr.es)

La geolocalización de los conventos activos en la Barcelona del siglo XVI y su contribución a la vida musical urbana

Esta comunicación presenta la aplicación de geolocalización Urban convents and music networks in early modern Barcelona (<http://arcg.is/14e55P>), desarrollada como un tipo de proof-of-concept en el marco de mi investigación sobre mujeres en espacios conventuales y las redes musicales de Barcelona a inicios de la Edad Moderna. Esta aplicación permite observar la ubicación de los conventos activos en una ciudad concreta del mundo hispánico en el largo siglo XVI sobre el plano actual de la ciudad, enlazando estos puntos geográficos con documentos de archivo procedentes de las instituciones conventuales representadas e imágenes. La elaboración de esta herramienta tecnológica utilizando software en el ámbito de los Sistemas de Información Geográfica (SIG) me ha resultado de gran utilidad para añadir nuevas perspectivas a mi investigación, para establecer vínculos entre pasado y presente, y para reflexionar sobre el significado de los sonidos urbanos entonces y ahora. A inicios de la Edad Moderna, los conventos utilizaban el sonido no solo para exteriorizar la alegría, contagiar el espíritu festivo, atraer a las masas y transmitir valores religiosos, sino también para desmarcarse en el ámbito urbano a través del sonido y focalizar la atención en el rango de su institución dentro de la jerarquía municipal.

CV

Ascensión Mazuela-Anguita . Profesora Titular del Departamento de Historia y Ciencias de la Música y Coordinadora del Máster en Patrimonio Musical (UGR, UNIA, UniOvi). Realizó un Máster en el Royal Holloway, University of London (2010), y su tesis doctoral en la Universitat de Barcelona (2012; Premio Extraordinario de Doctorado). Trabajó como investigadora postdoctoral en la Institución Milá y Fontanals (CSIC) de Barcelona y como profesora en las universidades de Barcelona, Salamanca e Internacional de La Rioja. Recibió el “*Early Music’s* 2012 J. M. Thomson Prize, awarded to the best article in that year by an early career scholar” (artículo premiado: “Women as dedicatees of *artes de canto* in the early modern Iberian world”) y el Premio de Musicología de la SEdeM 2013 (trabajo premiado: *Artes de canto en el mundo ibérico renacentista*), y obtuvo la “Jon B. Lovelace Fellowship for the Study of the Alan Lomax Collection” (2017) de la Library of Congress (EEUU), que resultó en la monografía *Alan Lomax y Jeanette Bell en España (1952-1953): las grabaciones de música folclórica* (CSIC, 2021).

9.3. Sergi González González (sergiflabiol@gmail.com)

L’ocupació de l’espai urbà a Tarragona: la georeferenciació de circuits procesionals i la seva afectació al paisatge sonor, c.1400 - c.1700

Les humanitats digitals proporcionen una quantitat de recursos considerables per l’estudi i l’anàlisi del paisatge sonor. En aquest sentit, l’entorn GIS ofereix tota una sèrie de possibilitats i eines que ens permeten sistematitzar y enllaçar paràmetres, de tal manera que es converteixen en una ajuda inestimable per l’extracció de dades i la seva anàlisi. A partir de la georeferenciació de plànols antics, podem establir un sistema de comunicació estàndard (*.csv) que ens permet l’intercanvi d’informació entre les diferents plataformes que es fan servir. Es presenten els resultats de la georeferenciació de tota una sèrie de processons a la ciutat de Tarragona. La ciutat, els dies festius, alterava substancialment el seu paisatge sonor; apareixien nous sons i desapareixien els sons quotidians propis de ciutat, molts d’ells generats per les activitats laborals dels gremis. La densitat sonora que

oferien alguns espais, l'àrea d'influència, els recorreguts processionals i la barreja dels sons naturals de la ciutat amb els festius, són fàcilment analitzables amb els recursos que ens ofereix l'entorn GIS. Aquesta comunicació combina l'estudi històric de les diferents fonts musicològiques, emplaçades dins de l'àmbit urbà, amb les noves tecnologies que les eines informàtiques ens proporcionen, obrint nous reptes i fronteres d'investigació per l'anàlisi de dades, l'estudi del paisatge sonor i de les comunitats acústiques urbanes.

CV

Sergi González González. Doctor en musicologia per la Universitat Autònoma de Barcelona, les seves principals línies d'investigació se centren en l'estudi del paisatge sonor, la musicologia, l'etnomusicologia i les músiques populars urbanes, així com les manifestacions folklòriques tradicionals. El prisma dels *sound studies* i de les humanitats digitals li proporcionen les eines necessàries per al desenvolupament de les seves investigacions emmarcades dins de les noves fronteres de la investigació musicològica, prenent vital importància l'orografia de la ciutat i els diferents espais urbans que, històricament, s'han fet servir per la realització de les manifestacions festives i les connexions que s'estableixen amb els espais sonors actuals.

9.4. Tess Knighton (tknighton@icrea.cat)

'For whom the bells tolls': geolocating acoustic communication and the density of musical experience in sixteenth-century Barcelona

This paper presents new research into the daily musical experience of sixteenth-century Barcelona as heard through the sounds and musics generated by the everyday occurrence of death. It analyzes the records of funerary ceremonies (funeràries) of the parish church of Santa Maria del Pi, with reference to the vigils, administration of last rites, burial processions, funerals and anniversaries or commemorations are embedded in the parish community, giving not only names, social status and/or professions of the moribund and deceased, but also the location as to where the vigil, death, funeral and burial occurred. This allows the historian to map how acoustic communication radiated from and back to the parish church, and the density of sonic activity along the routes taken to and from the dwellings of individual members of the community. In addition to the sounds of bells, prayers, concerted footfall and the metallic chink of the censer, these sound paths involved music of various kinds, from plainchant to polyphony, all of which held meaning and emotional resonance for those who heard them, whatever their place in urban society. Digital cartography tools such as Georeference, Instamaps and Nodegoat, connected to an analytical database, not only enable location of performative spaces and the visualisation of parish and confraternal acoustic communities, but also help to connect the modern historian to the networks and practices that shaped the soundscape competence (Truax 1994) of parishioners.

CV

Tess Knighton. ICREA Research Professor affiliated to the Universitat Autònoma de Barcelona, and Emeritus Fellow of Clare College, Cambridge. Previously editor of the journal *Early Music* (OUP), and still Series Editor of *Studies in Medieval and Renaissance Music* (The Boydell Press). Research focuses on various aspects of music in the Iberian World with projects on 'Urban Musics and Musical Practices in Sixteenth-Century Europe', and 'The Contribution of Confraternities and Guilds to the Urban Soundscape in the Iberian Peninsula, c.1400-c.1700'. Recent publications include: *Hearing the City in Early Modern Europe* (with Mazuela) (Brépols, 2018); she is currently preparing a monograph on *Daily Musical Life in Early Modern Spain: Hearing Barcelona, 1470-1620*.

SESSIÓ10. (Renaixement 2): NOVES APORTACIONS; APLICACIONS TECNOLÒGIQUES, DIDÀCTIQUES I FONOGRAFIA

Moderadora: Andrea Puentes-Blanco (apuentes@imf.csic.es)

10.1. Carmen Álvarez Escandell (carmenalvarezescandell@gmail.com)

Nuevos datos sobre la obra del compositor Joan Pujol (1570-1626) en Zaragoza

La obra de Joan Pujol en Cataluña ha sido extensamente trabajada, pero la etapa más larga de su vida laboral la pasó en Zaragoza y, durante estos años, tuvo, en numerosas ocasiones, la posibilidad de mostrar sus habilidades como compositor ante la corte, que en aquella época realizaba continuas visitas a la ciudad aragonesa y a la iglesia del Pilar.

La presente comunicación propone un estado de la cuestión de los trabajos que se están llevando a cabo en el Archivo de Música de las Catedrales de Zaragoza entorno a la figura del compositor. El proyecto propone la localización de las obras de Pujol conservadas en dicho archivo —algunas de las encontradas no aparecen en los catálogos previos llevados a cabo por Anglés y Casademunt— así como un estudio de dichas piezas, debido al cual, ya han podido identificarse como parte de la misma obra fragmentos que permanecían separados en el archivo. Se aportará, por tanto, en esta comunicación, un listado actualizado de las obras conservadas en Zaragoza del compositor catalán, que serán, además, catalogadas siguiendo las normativas internacionalmente avaladas del RISM (Répertoire International des Sources Musicales), para que cualquier investigador tenga acceso a los datos correspondientes a dichas obras.

Se aportan, también, nuevos datos a la biografía del compositor durante su magisterio en Zaragoza, así como el estudio de alguna de las piezas que, hasta ahora, permanecía inédita.

CV

Carmen Álvarez es titulada en Musicología por el Conservatorio Superior de Música de Alicante. En 2016 finaliza el Máster en Investigación del Patrimonio Musical de la Universidad Internacional de Andalucía realizando una estancia en el departamento de Musicología del CSIC, donde desempeña labores para la revista Anuario Musical. En 2019 realizó una estancia en las oficinas centrales del RISM, situadas en Frankfurt am Main y, desde entonces, es miembro colaborador de dicha asociación. Actualmente realiza los estudios de doctorado en la Universidad de Castilla la Mancha.

Sus líneas de investigación incluyen la catalogación de fuentes musicales con la normativa RISM-Internacional y la recuperación de música hispana de los siglos XVI y XVII.

10.2. María Elena Cuenca Rodríguez (maria.cuenca@uam.es)

El tratamiento del material polifónico y el estilo de las misas de Pedro Fernández Buch (c. 1574-1648): una aproximación estadística

Pedro Fernández Buch (c. 1574-1648) fue un compositor riojano de finales del siglo XVI y principios del siglo XVII que tuvo cierta importancia en su época y, sin embargo, permanece prácticamente desconocido en la bibliografía musicológica actual. Ejerció como maestro de capilla de la colegiata de Toro y de las catedrales de Santo Domingo de la Calzada (su ciudad natal) y Sigüenza. Pasados 24 años de su muerte, Andrés de Lorente le menciona entre los músicos más importantes de su tiempo —junto a Philippe Rogier o Alonso Lobo— en su tratado teórico *El porqué de la música* de 1672. Fernández Buch destaca por su corpus de polifonía sacra, donde se encuentran sus misas parodia basadas —la mayor parte— en motetes de Guerrero, que se conservan principalmente en manuscritos de los archivos de la colegiata de Pastrana y de la catedral de Zaragoza.

En esta ponencia, pondremos en su contexto litúrgico las misas del compositor hispano y profundizaremos en el estilo individual de cada una de ellas. Para ello, analizaremos el tratamiento del material polifónico prestado, examinaremos otros parámetros

musicales y realizaremos un análisis estadístico digital a través del software jSymbolic, que permitirá conocer en profundidad los rasgos compositivos de Fernández Buch en estas obras.

CV

María Elena Cuenca Rodríguez . Doctora en Musicología por la Universidad Complutense de Madrid, especializándose en el campo de la polifonía ibérica del Renacimiento, con la tesis “Francisco de Peñalosa (ca. 1470-1528) y las misas en sus distintos contextos”, bajo la dirección de Tess Knighton y Javier Suárez-Pajares. Actualmente es profesora Ayudante doctor en el Departamento de Música de la Facultad de Educación de la Universidad Autónoma de Madrid. Además, ha obtenido la beca Abulensis para editar la obra de Tomás Luis de Victoria y pudo disfrutar de becas de estancias en la Universidad de Southampton y la Real Academia de España en Roma. Tiene publicaciones en *Early Music*, *Revista de Musicología* o *Journal of New Music Research* sobre música del renacimiento español.

10.3. Pablo López Rocamora (pablolopezrocamora@gmail.com)

Music21 en el aula: una aplicación a la música del Renacimiento

En esta comunicación se van a abarcar algunas utilidades del software Music21 aplicadas a la exploración de partituras musicales desde una perspectiva didáctica y científica. Además, se tratará de introducir una metodología de diseño de prácticas musicales exploratorias a través de la tecnología del Proyecto Jupyter. Esta tecnología comprende: 1) los Jupyter Notebooks (Cuadernos Júpiter), los cuales pueden servir como bancos de pruebas previamente diseñados por un profesor con conocimientos básicos en programación; y 2) la tecnología “en la nube”, para que todos los oyentes puedan acceder a los recursos compartidos individualmente. Ya que las nuevas tecnologías han demostrado en las últimas décadas ser una vía de investigación compatible y útil para la Musicología, se considera esta un área digna de ser explorada por todo musicólogo y educador musical interesado en la informática. Además, la tecnología del Proyecto Jupyter ha gozado de buenos resultados en los últimos años tanto en el mundo de la educación como en la data science. Entre los contenidos a desarrollar se destaca el cotejo de partituras de misas basadas en la melodía *l’homme armé* de autores como Cristóbal de Morales y Guillaume Du Fay. Todo ello será posible a través de una extracción automática de características a partir de código musical, ya sea de metadatos o información preprocesada por algoritmos, distintas visualizaciones de la música (piano roll, espectrogramas o texto plano), así como la búsqueda de patrones recurrentes. Todo ello brindará ideas sobre una tecnología aún en boga que puede ser muy útil, atractiva e incluso inspiradora para los músicos del mundo contemporáneo.

CV

Pablo López Rocamora inició sus estudios en la escuela de Música Municipal de Abarán (Murcia) y obtuvo el Título de Técnico de las Enseñanzas Profesionales de Música con la especialidad de Saxofón (2015) en el Conservatorio Municipal "Maestro Gómez Villa" de Cieza (Murcia).

Dado su interés por la Historia, cursó los estudios de Grado en Historia y Ciencias de la Música en la Universidad de Granada (2019) y el Máster Universitario en Investigación Musical en la Universidad de Murcia (2020). Esta formación le llevó a conocer el ámbito de las Humanidades Digitales, lo cual le motivó a comenzar sus estudios en el Programa de Doctorado en Educación de la Universidad de Murcia (en curso).

10.4. José Vicente Sánchez Albertos (jvsanchezalbertos@gmail.com)

El sonido de la polifonía española del Siglo de Oro a través de la fonografía y sus intérpretes. Primera mitad del s. XX

Esta comunicación es un análisis de la práctica interpretativa, en base a las grabaciones que se disponen de repertorio español, identificando los elementos que se han importado de otras interpretaciones, especialmente del ámbito Oxbridge. Las primeras grabaciones del repertorio estudiado datan de los primeros años tras el cambio de siglo, produciéndose en el ámbito de la música coral religiosa y con todas las dificultades técnicas. Conforme la técnica vaya mejorando, se irá grabando un repertorio mayor, con diferencias sustanciales en cuanto a estilos interpretativos. El objetivo de este estudio es definir el sonido de la polifonía española en la era de las primeras impresiones, mediante el análisis de textos académicos, críticas publicadas en prensa especializada y la digitalización de las grabaciones. De la misma manera, se ha realizado un estudio de las partituras que pudieron estar detrás de algunas de estas grabaciones, como las que conserva el archivo del Monasterio de Montserrat en Barcelona. Se analizan grabaciones de capillas del ámbito romano, así como españolas, pero también interpretaciones corales de otros ámbitos, observando una penetración del repertorio eclesial en otros espacios de interpretación musical ajenos a la religiosa. Esta apropiación de repertorio religioso se da con solvencia en las catedrales y capillas anglicanas inglesas, canonizando así tanto un repertorio de obras corales del s. XVI como un estilo interpretativo. Con todo ello se pretende elaborar un estudio diacrónico de antecedentes y consecuentes de los grupos profesionales que han interpretado música española.

CV

José Vicente Sánchez Albertos . Nacido en Alicante, es en esta localidad donde se formará en el C. S. M. "Oscar Esplá, titulándose como Profesor Superior de Oboe. Dichos estudios los compagina con los de Maestro en la especialidad de Educación Musical. Así mismo, es Licenciado en Historia y Ciencias de la Música por la Universidad de la Rioja desde el año 2009. Desde el año 2000 pertenece al cuerpo de maestros en la especialidad de música. En 2013 consiguió el título de Máster en Investigación Educativa con un trabajo sobre la interpretación en el S. XX de la obra "Music for the funeral of Queen Mary Z860" de Henry Purcell. Ha asistido como ponente a tres ediciones del "Congreso MUCA: música y cultura audiovisual". Desde el año 2017, se encuentra realizando un doctorado en la Universidad de la Rioja, centrado en el estudio del sonido inglés en la música coral.

SESSIÓ 11. NEW PARADIGMS IN MATERIAL ASPECTS OF SCHOLARSHIP ON MUSICS OF EARLY MODERN EUROPE [Taula rodona]

Moderador: David R. M. Irving (david.irving@icrea.cat)

Participants: Kate van Orden, Katie Bank, Tim Shephard, Gabriele Rossi Rognoni, Richard Wistreich i David R. M. Irving.

Resum de la taula rodona organitzada per David R. M. Irving.

Since the late nineteenth century, music-related materials have been the subject of specialist study and collecting. Areas of investigation have included musical instruments, the physicality of notated music, iconography, the corporeality of performance, and the spaces and places of musicking. Paradigms of text- and practice-based forms of research in these fields have constantly evolved, requiring the collaboration with museums, archives, libraries, scholars, makers, conservators and performers. In recent decades, the way that materiality is thought about and experienced in early modern musics of Europe has undergone a profound transformation in light of broader disciplinary and interdisciplinary shifts that happened both within and outside musicology, such as historically informed performance and the material culture turn in art history and cultural studies. However, the major advances in methodology developed

over the past three decades in other areas have not yet been systematically absorbed by music research, and music arguably remains a marginal area of attention in the broader debate on the materials of culture. This roundtable aims at comparing disciplinary perspectives and opening a discussion, based on a range of examples, about how individual and institutional collaboration can lead to a paradigmatic change in the understanding of music history and criticism based on materiality. The presenters – Kate van Orden, Katie Bank, Tim Shephard, Gabriele Rossi Rognoni, Richard Wistreich, and David R. M. Irving – are scholars of early modern musics of Europe who have engaged with materiality from multiple perspectives and with diverse methodological approaches, drawing inspiration from performance, philology, art history, museology, and other fields.

CV

Richard Wistreich is a historian of early modern vocality, whose research focuses on the role of the voice in the construction of identity. His published work includes two edited collections of essays on Claudio Monteverdi, chapters and articles on the cultural and technical history of singing, and a monograph, *Warrior, Courtier, Singer: Giulio Cesare Brancaccio and the Performance of Identity in the Late Renaissance*. He recently co-edited *The Cambridge History of Sixteenth-Century Music* (Cambridge University Press, 2019). As a singer specialising in 16th- and 17th-century music he has made over 100 recordings, and has appeared in opera, solo recitals, and with many prominent early music ensembles. He is Professor of Music at the Royal College of Music, London.

David R.M. Irving is an ICREA Research Professor at the Institució Milà i Fontanals de Recerca en Humanitats–CSIC, Barcelona. His research focuses on the role of music in early modern intercultural contact, especially in the Asia-Pacific region. He is the author of *Colonial Counterpoint: Music in Early Modern Manila* (Oxford, 2010), co-editor of *Eighteenth-Century Music*, and co-general editor of the six-volume series *A Cultural History of Western Music*, forthcoming from Bloomsbury (2023). As a performer on historical violin, David has played with ensembles in Australia, Europe, and the Americas. He is the current chair of the IMS Study Group "Global History of Music".

SESSIÓ 12. MÚSIQUES POPULARS DELS SEGLES XVIII I XIX

Moderadora: Anna Costal i Fornells (annacostal@gmail.com)

a) Comunicació lliure:

12.1. Laura Planagumà Clarà (lplanagu@ucm.es)

‘Lletres al to de’ a la Catalunya del segle XVIII: com afrontar l’estudi d’un repertori cançonístic sense fonts musicals directes

Des de fa ja dècades, el pensament postmodern ha posat en valor l’estudi de la cultura popular de les societats. Però encara ens queda molt saber sobre les pràctiques musicals populars històriques a Catalunya.

La dificultat del seu estudi recau especialment en la mancança de fonts directes deguda en gran part a la seva naturalesa oral. És el cas de les "lletres al to de" del segle XVIII, peces dissenyades per cantar-se amb melodies tan conegudes que no era necessari anotar-les. En els cançoners manuscrits de l’època sí que es conserven alguns textos, però no la seva música. Com que tradicionalment la musicologia s’ha ocupat de les músiques “acadèmiques” i de tradició escrita, aquest tipus de font ha estat molt poc estudiada. Els folkloristes tampoc s’han interessat especialment per aquest repertori, perquè en gran part no compleix amb el cànon de cançó tradicional catalana construït a la segona meitat del segle XIX. Però com podem estudiar un repertori musical del qual no en conservem fonts musicals directes?

El propòsit d’aquesta comunicació és reflexionar sobre aquesta qüestió a través de l’estudi d’alguns exemples de "lletres al to de" conservades en cançoners manuscrits del segle XVIII. Les mencions a melodies concretes suggereixen que existia un corpus

de tons molt coneguts procedents de pràctiques musicals diverses (dances, tons humans, marxes, etc.) que es reutilitzaven per cantar nous textos. Afortunadament, en algunes d'aquestes pràctiques la notació musical sí jugava un paper rellevant. Això ens ofereix l'oportunitat de recrear musicalment aquests "contrafacta", encara que sigui a través de fonts indirectes i no sense dificultats, ja que cada tipus de font requerirà estratègies metodològiques específiques.

CV

Laura Planagumà Clarà va obtenir el Títol Superior de Música en especialitat de Musicologia a l'Esmuc (Barcelona) l'any 2019 i el seu TFG que ha obtingut el Premi de Recerca Vila d'Olesa 2021 en la modalitat de Ciència Oberta. Ha cursat el màster "Música española e hispanoamericana" de la Universidad de Complutense de Madrid i actualment és doctoranda en el Departament de Musicologia de la mateixa universitat. La seva tesi està dedicada a l'estudi de "contrafacta" populars del segle XVIII i inicis del XIX a Catalunya. A més, és ajudant d'investigació en l'ICCMU. Ha publicat articles a la Revista Catalana de Musicologia i a Cuadernos de Etnomusicología, i ben aviat es publicarà un nou article a Cuadernos de Música Iberoamericana.

b) Resum de la sessió organitzada per Anna Costal i Fornells, ESMUC:

Fa més d'una dècada que els tres autors d'aquesta proposta –Joan Gay, Joaquim Rabaseda i Anna Costal– ens dediquem a investigar conjuntament el patrimoni musical català. El nostre camp d'interès abasta l'època contemporània, de finals del segle XVIII fins a l'actualitat, i ens hem dedicat especialment a temes relacionats amb la música de ball, la història oral, la societat de l'espectacle, l'òpera, la relació de la música amb les arts visuals i amb les ideologies.

L'any 2020, la Fundació Ernest Morató de Palafrugell ens va encarregar un projecte de recerca sobre les havaneres antigues i els primers testimonis d'aquest gènere musical a Catalunya, que hem centrat cronològicament entre les dècades de 1840-1850 i l'estrena de l'òpera Carmen de Bizet a Barcelona el 1881. Aquest tema d'estudi ens ha conduït a relacionar àmbits, plantejar preguntes, a recollir documentació i a aplicar diverses metodologies amb l'objectiu d'estudiar unes músiques que són cantades, ballades i representades a escena, que es difonen oralment però també en forma de publicacions i de manuscrits, que tenen una dimensió popular i alhora es podien sentir als salons més selectes. En definitiva, interpretar el fenomen de l'havanera o americana dins de les coordenades estètiques del romanticisme català.

Responent a la crida del I Congrés Internacional de la Societat Catalana de Musicologia, hem trobat escaient proposar una sessió en la qual es puguin oferir alguns dels resultats de recerca obtinguts fins ara amb l'exposició de qüestions més metodològiques que transcendeixin el tema concret del nostre projecte i puguin ser d'interès pel conjunt de la comunitat musicològica.

12.2. Anna Costal i Fornells (annacostal@gmail.com)

Les cançons en la literatura de canya i cordill. Autoria, circulació i difusió de les músiques populars urbanes en el romanticisme

Entre 1847 i 1853, Josep Anselm Clavé va impulsar El cantor de las hermosas, una col·lecció de cançons amoroses publicades per Antoni Bosch, un reconegut editor de literatura de canya i cordill de Barcelona. Els 52 números es van anar reimprimint en els anys següents, i aviat van aparèixer altres col·leccions similars, com ara El trovador de las hermosas o El cantor de los amores.

Aquestes publicacions han estat analitzades a bastament pels estudis literaris, per l'interès dels romanços en la poesia de tradició oral, i també per la història de l'art, per les xilografies –sovint d'autor conegut– que, a través de personatges, escenografies i paisatges, compartia un imaginari iconogràfic romàntic entre les classes populars. Ara bé, tot i tractar-se de cançons, la musicologia no n'ha fet objecte d'estudi fins ara, probablement perquè no és evident que hi pugui haver una correspondència entre la poesia i una partitura –que en diversos casos existeix, ja sigui publicada o manuscrita.

Després d'una recerca sistemàtica i de la localització de diverses partitures, s'obren interrogants que afecten al nucli de la música popular urbana d'aquesta època: l'autoria. Esdevé pràcticament impossible distingir entre les característiques pròpies de la tradició oral i les que són d'autor en un sentit acadèmic del terme. Les cançons americanes escrites a Barcelona són un exemple magnífic per observar com una mateixa melodia i un mateix poema es poden publicar amb autories diferents, i es poden interpretar per a cor i orquestra a Catalunya i per a cant i piano a París.

CV

Anna Costal i Fornells (Girona, 1981) és doctora en musicologia per la UAB, professora a l'ESMUC, intèrpret de tenora i representant de la Cobla Vila d'Olesa. Col·labora habitualment amb l'Auditori, Museu de la Música i Catalunya Música. Amb Joan Gay i Joaquim Rabaseda han compartit el comissariat d'exposicions temporals, la publicació de monografies i l'edició de partitures.

12.3. Joaquim Rabaseda (joaquim.rabaseda@gmail.com)

Iradier no va anar a Cuba. Eines digitals i crítica historiogràfica

Actualment la recerca musicològica comença i camina des de la pantalla del propi ordinador, en un univers web on la quantitat d'informació accessible s'ha incrementat a mesura que es reduïa el temps necessari per localitzar-la. Ara mateix trobar una informació ha passat a ser encara menys rellevant si no forma part del procés de generació de nou coneixement que demana tota investigació.

El cas singular de la música de Sebastian Iradier, especialment les seves havaneres, permet un exercici de recerca musicològica a partir de còpies digitals de documentació diversa: premsa històrica, edicions musicals i altres fonts primàries disponibles al web. Les noves eines generades per les polítiques de conservació i difusió d'arxius, biblioteques i centres de documentació, poden comportar un canvi en la manera d'organitzar la investigació que afavoreix la crítica historiogràfica i la formulació de noves hipòtesis. Fins arribar a fer trontollar alguns dels principis teòrics de la història de la música.

Aquestes eines de consulta no només afavoreixen l'avenç del coneixement històric – documentat i comprovable– sinó que faciliten el replantejament dels supòsits sobre els quals es construeixen els discursos. Perquè l'accés ràpid a les informacions històriques propicia una revisió constant dels problemes que es treballen mitjançant la proposició contínua de conjectures contrastables que poden modificar radicalment el domini concret on s'emmarca la recerca. En aquest sentit, i pel cas particular que ens ocupa, que Iradier no va anar a Cuba i que van ser les seves habilitats i expertesa editorials les que van situar-lo en un lloc preeminent dins la història de l'havanera.

CV

Joaquim Rabaseda (Girona, 1974) és compositor, doctor en musicologia per la UAB i Cap de Recerca, Qualitat i Innovació a l'ESMUC. Des de 2006 és col·laborador habitual de la revista L'Avenç.

12.4. Joan Gay (joangayipuigbert@gmail.com)

Havaneres de cambra. Pràctiques musicals burgeses lluny de les grans capitals

Les famílies Salomó, Cabrera, de Carles, de Prat responen al model de les classes acomodades catalanes que basaven el seu patrimoni en les propietats rurals i ocupaven llocs de decisió en la societat del segle XIX. Tal com passava arreu d'Europa, la música en les seves llars complia una funció educativa, de distinció de classe i de projecció social. Aquesta vida domèstica i privada, tan estudiada per la musicologia en centres urbans on les fonts són abundants i de més fàcil accés, sovint no ha estat objecte d'interès científic en indrets perifèrics que, tanmateix, són igualment representatius de models estètics i pràctiques de l'època. El que a Viena prenia forma de schubertiades i

a París de soirées, a Catalunya eren vetllades musicals celebrades igualment als salons. Ara bé, les fonts són escasses i no sempre formen un corpus que es pugui estudiar com a unitat. Sortosament, existeixen alguns fons familiars que han arribat a la xarxa d'arxius públics gràcies al gest de fer-ne donació per part dels descendents.

L'estudi d'aquestes col·leccions de partitures –quasi sempre per a cant i piano o piano sol– permet plantejar qüestions sobre el seu ús, funció, autoria, interpretació. Una de les que pren més força és el protagonisme de la dona burgesa en tant que pianista o cantant, dedicatària i propietària del material, que no sempre obtenia un ressò en fonts de consulta tan habitual com ara la premsa de l'època. En aquest sentit, també és comú localitzar jocs d'havaneres que formaven part d'una música de cambra llatina, sensual i exòtica. Tot plegat, ofereix una visió més completa de la música romàntica tal com l'hem concebut fins ara.

CV

Joan Gay (Girona, 1967) és doctor en musicologia per la UAB, catedràtic d'Ensenyament Secundari en l'especialitat de música i professor a l'ESMUC. Ha col·laborat en activitats musicals del Museu d'Art de Girona.

DIVENDRES 29 D'ABRIL

SESSIÓ 13-A. MÚSICA I SIGNIFICAT

Moderador: Rolf Bäcker (rbaecker@esmuc.cat)

13-A.1. Marc Heilbron (mheilbron@esmuc.cat)

Musicologia entre teoria i la pràctica: els significats de les músiques

Alguns principis fundacionals de l'ESMUC que ara semblen molt obvis, com la consideració en un plànol d'igualtat de músiques tan diferents com la música antiga, la tradicional, el jazz, la música moderna, la música clàssica i contemporània, van suposar una fita fa 20 anys avui inqüestionable. També en aquests principis fundacionals, estava la intenció de considerar la música no només des del seu aspecte interpretatiu o compositiu, sinó també com una reflexió des de la teoria, la pedagogia, la sonologia i la pròpia musicologia. Aquesta transversalitat ha afavorit espais de convergència entre recerca i interpretació del qual és una mostra el grup de recerca Música i Sentits del qual participen investigadors de diferents departaments de l'escola. Aquest marc ha afavorit interaccions necessàries entre pràctica interpretativa i recerca que troben a l'escola un marc ideal. A les publicacions acadèmiques impulsades pels membres del grup s'han d'afegir propostes interpretatives de professors i alumnes on la recerca en el repertori musical aprofundeix en els sentits hermenèutics possibles de les obres que s'interpreten i on la recerca del significat de la música conflueix en àmbits molt concrets de reflexió de la musicologia contemporània: des de la teoria de gènere al patrimoni musical. La musicologia del segle XXI en comparació a la dels segle XX, està cada cop més oberta al debat epistemològic i al debat sobre la identitat cultural. Precisament, l'estudi de la significació dels diferents llenguatges musicals en un context cultural obre grans possibilitats per apropar el discurs acadèmic a la diversitat musical del nostre temps.

CV

Marc Heilbron Ferrer (Barcelona, 1972) és professor titular de musicologia a l'ESMUC i des de setembre de 2021, cap del departament d'Estudis Culturals i Musicals de la mateixa institució. Llicenciat en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona i doctor per la Universitat de Bolonya, on va estudiar becat pel Reial Col·legi d'Espanya. Va ser fundador i primer redactor en cap de la revista *Ópera Actual*. Ha treballat al Gran Teatre del Liceu i ha estat investigador contractat del Departament de Musicologia del CSIC-IMF. Ha participat en projectes de recerca nacionals i internacionals entre els quals *European Life in Europe 1600-1900* de la *European Science Foundation* i ha publicat treballs de recerca sobre temes de dramaturgia musical. És co-autor d' *Història de l'Òpera italiana* i *Discoteca ideal de la òpera* i editor de *Colecció de cuarenta ejercicios o estudios progresivos de vocalización* de Mariano Rodríguez de Ledesma.

13-A.2. Joan Grimalt (jgrimalt@esmuc.cat)

Significació musical, teoria i pràctica

Es proposa una definició operativa d'aquesta disciplina musicològica relativament recent. El patrimoni musical ens arriba a través d'una mena especial de textos: són textos que sonen. La significació musical s'ocupa de la semàntica d'aquests textos sonors, i requereix d'una hermenèutica, si se'ls hi vol donar una dimensió comunicativa a través del temps. Tradicionalment, la música s'havia entès en el seu context, no aïlladament. Les maneres i els llocs en què es feia servir van ser útils per explicar-ne l'essència, i encara ho són. Les idees autonomistes del segle XIX, però, van generar un corrent d'estudi de la nova música instrumental en si mateixa. La significació musical vol recuperar i reinterpretar des de l'ara i aquí les diferents tradicions històriques, lligades sobretot a la idea de "música com a missatge", i estudiar com la música es relaciona amb el món per donar-se sentits. La semiòtica,

la ciència dels signes, va incloure la música ben aviat, i en va reconèixer l'ambigüitat característica, tan apreciada des del tombant del segle XIX, entre autonomia i referencialitat. Entre la seva autosuficiència expressiva, i la seva capacitat de suggerir sense paraules ni conceptes.

Tot i així, la semiòtica no és ni de bon tros l'única estratègia metodològica de la significació musical. Particularment a l'hora de trobar-hi una vessant pràctica, amb els anys han anat sorgint també una retòrica i una narrativa musicals, que amplifiquen i exploren l'analogia tradicional entre música i llenguatge, tan antiga com la nostra cultura occidental.

CV

Joan Grimalt. Director d'orquestra (Universitat de Viena), filòleg (UB), doctor en musicologia (UAB) amb una tesi sobre Gustav Mahler, dirigida per Raymond Monelle. Després d'una dècada dedicada exclusivament a la interpretació, i especialment en alguns teatres de Centreeuropa, d'ençà del seu retorn a Catalunya combina la pràctica musical amb l'ensenyament a l'Escola Superior de Música de Catalunya i amb la recerca. El seu terreny preferent és la significació musical, i en especial allà on la música convergeix amb la llengua i la literatura: hermenèutica, retòrica musical, metres poètics. La intersecció entre reflexió musicològica i interpretació també ha estat un punt constant d'interès. Com a director, destaquen la seva etapa a la Volksoper de Viena (1995-97) i la fundació i direcció del grup Exaudi nos, primer a Viena, després a Catalunya (2001-2011). El juny de 2022, és l'organitzador local del darrer International Congress on Musical Signification n. XV, que tindrà lloc a Barcelona. El seu últim llibre, *Mapping Musical Signification* (Springer, 2020), és una reescriptura de *Música i sentits* (2014), i també un recull sistemàtic de la recerca en aquest camp, tant la pròpia com la dels seus col·legues, amb un punt de vista pragmàtic i pedagògic.

13-A.3. Susana Egea (segea@esmuc.cat)

Àmbits de significació musical a Esmuc: música i interdisciplinarietat

Dins l'àmbit de significació musical una de les línies de recerca desenvolupada a l'Escola Superior de Música de Catalunya és el que hem enunciat com Música i gestualitat. Sota aquest paràmetre els principals objectius sorgeixen de la necessitat d'explorar la fenomenologia de la música en la interdisciplinarietat, a fi de detectar les possibles transformacions de paradigmes interpretatius que d'aquest fet se'n deriven. S'aborden temes com la funció i acció de la música en l'espai interdisciplinari i multimèdia, la generació de nous formats de concert, la codificació de les relacions entre moviment, acció i interpretació musical, les transformacions de l'acció dramàtica en música o la incidència dels continguts dramàtics en la interpretació musical. La música en relació a les altres arts; en aquest context, l'òpera ha esdevingut un marc principal d'observació. L'escena operística és travessada per múltiples vectors significatius condicionats i condicionants del text dramàtic- musical. L'òpera i la música antiga a escena, han estat eixos bàsics en la línia d'investigació: des de l'estudi de tractats fins a la anàlisi de processos creatius en els que la música intervé com a agent portador de significat dramàtic. De quina forma els significats de la música condicionen i transformen l'acció dramàtica i com aquesta incideix en la interpretació musical? Tanmateix en el context de la música en la interdisciplinarietat s'ha abordat la seva representativitat en convergència amb els avenços tecnològics que, potenciadors de variables com la juxtaposició o la fragmentació, contribueixen a generar noves formes expressives i de representació musical.

CV

Susana Egea Ruiz (Barcelona, 1968) és doctora en Arts Escèniques (UAB, Institut del Teatre), actriu i directora escènica. Treballs darrers dirigits: *O pazzo desire!* (Cice Opera Glam, Teatre Eolia, 2018-20); *La danza de Céfalo i Procris* (Festival de Teatro Clásico de Almagro, 2018). Especialitzada en entrenament actoral de cantants. Al 2012 rep el Premi Internacional Artez Blai d'investigació en arts escèniques pel treball "La interpretació actoral en òpera: bases pel desenvolupament d'una tècnica actoral per a l'escena operística". Autora dels llibres *La interpretación actoral en ópera. Análisis en torno a una especificdad* (Artez Blai, 2012) i *Stanislavski, Meyerhold y Chaliapin: la interpretación operística* (2017). Professora d'Escena Lírica a Escola Superior de Música de Catalunya i de l'Institut del teatre de Barcelona. Ha estat professora convidada a l'Academia de Música Gdansk (Polònia, 2015), Gnesin Academia de Música de Moscú (2013,2014), Guildhall School of Music and Drama (2010), entre d'altres.

13-A.4. Rolf Bäcker (rbaecker@esmuc.cat)

Les jornades ab sentits

Un dels objectius fonamentals del grup de recerca "Música i sentits" és integrar les iniciatives dels i les estudiants de l'ESMUC, així com mantenir un vincle amb ell(e)s després de la seva graduació. La principal plataforma on es realitza aquest objectiu són les Jornades ab sentits, un simposi organitzat anualment amb el recolzament del departament d'estudis culturals i musicals de l'ESMUC. A partir dels pilars fonamentals de la filosofia de l'ESMUC, s'hi troben cada any professor(e)s i estudiants de tots els àmbits d'interpretació (des de la música clàssica i contemporània a través de la música antiga fins el jazz, el flamenco i la música moderna), així com de diferents disciplines no interpretatives, especialment la pedagogia i la musicologia, per tal d'intercanviar idees, projectes, anàlisis, etc. al voltant de la música i els processos de significació. En molts casos les presentacions són fruit d'altres projectes de recerca, com ara treballs finals de grau o de màster; en d'altres, són el punt de partida on els i les comunicants emprenen els primers passos en el camí cap a la recerca, portant els continguts de varies assignatures "teòriques" a la pràctica. Més enllà d'aquestes iniciatives individuals o col·lectives, però, les Jornades també ofereixen, gràcies al seu ample horitzó temàtic i organització flexible i dinàmica, la possibilitat de reflectir temes d'actualitat, com ara les qüestions de gènere o l'element humà a la música. La present contribució il·lustrarà el paper de les Jornades ab sentits en relació amb el grup de recerca amb exemples concrets de les darreres edicions.

CV

Rolf Bäcker és professor titular de musicologia de l'Esmuc. Va estudiar Musicologia, Filologia Romànica i Història Ibèrica i Llatinoamericana a la Universitat de Colònia, on es va doctorar amb la tesi *La guitarra com a símbol: significat i canvi dins la memòria cultural espanyola des de l'Edat Mitjana fins el final del siglo de oro*. Fou becari de l'*Instituto Camões*, la UOC i el DAAD (a la Institució Milà i Fontanals del CSIC a Barcelona). Entre les seves publicacions destaca: "Entre nationalismes et exotismes. La trajectoire de la guitare espagnole dans les discours du XIXe siècle", Charles-Dominique, Luc; Defrance, Yves; Danièle Pistone, eds., *Fascinantes étrangetés. La découverte de l'altérité musicale en Europe au XIXe siècle*, Actes du Colloque de La Côte-Saint-André (Isère), 24-27 août 2011, Paris: Harmattan, 2014; "Gounodian *Fausts* by Pablo de Sarasate, Joan Baptista Pujol, and Felip Pedrell i Sabaté", Fitzsimmons, Lorna; McKnight, Charles, eds., *The Oxford Handbook of Faust in Music*, New York: Oxford University Press, 2019.

SESSIÓ 13-B. INVESTIGACIÓ I INTERPRETACIÓ EN REPERTORIS DELS SEGLES XVII-XIX

Moderador: Jordi Rifé i Santaló (Jordi.Rife@uab.cat)

13-B.1. Jordi Rifé i Santaló

Aproximació a les proporcions musicals en composicions del Barroc

Des de l'antiguitat clàssica i en les diverses confessions —jueus, catòlics i protestants— ha existit la tradició de l'estudi teòric de les proporcions aplicades a la música. Tanmateix, nosaltres ens centrarem en els aspectes que justifiquen aquest ús en l'àmbit del Barroc luterà i tractarem d'extrapolar-lo a l'àmbit del Barroc hispànic. Per assolir l'objectiu del treball, s'exposarà l'argumentació pel que fa al món luterà i s'incidirà en pensadors i teòrics que hagin tractat el tema en qüestió. S'il·lustrarà amb alguns exemples que mostrin l'ús de les proporcions. Finalment, hom es preguntarà si en el Barroc contrareformista hispànic també hi havia la consciència sobre la proporció musical i la seva aplicació.

CV

Jordi Rifé i Santaló. Musicòleg. Doctor en Filosofia i Lletres per la UAB i Diplomant en Flauta travessera pel Conservatori del Liceu de Barcelona. Estudis de Traverso i de Cant. Ha format part de diverses corals, entre d'altres, Coral Càrmina, Orfeó Català i Fòrum Vocal. Ha estat professor d'universitats catalanes –UdG, UB i UIC- i estrangeres –U Nova de Lisboa. Actualment és professor del Grau i del Màster de Musicologia que es cursen a la UAB. És membre de la SCM, de la SEdM, de la IMS i Acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Les seves línies de recerca es centren en la música dels segles XVII i XVIII i l'Estètica musical. Ha publicat articles i llibres sobre aspectes historicoestètics de la música. Ha impartit ponències, comunicacions, cursos i conferències en Simposis i Congressos nacionals i internacionals. Ha realitzat estades de recerca en el Bach-Archiv de Leipzig.

13-B.2. Bernat Cabré (bcabre@ficta.cat)

Música i retòrica en l'obra de Miquel Rosquelles († 1684)

Entre el ventall de qüestions o possibilitats de nous camins d'estudi que va obrir la confecció i defensa de la meua tesi doctoral, destaquen dos temes íntimament relacionats: d'una banda un millor coneixement de l'obra de Miquel Rosquelles (?-1684), deixeble directe de Josep Reig (1595-1674), compositor objecte del meu estudi i, de l'altra, l'aprofundiment en l'estudi del tractament de certes dissonàncies i falses relacions en les composicions del Barroc. Es tracta de temes íntimament relacionats per tal com el "descobriment" de l'obra de Rosquelles ens ha revelat un autor del tot peculiar, amb una forta voluntat expressiva gràcies l'ús explícit d'elements semàntics i retòrics com també, i de manera destacada, a la distorsió poc habitual a la que és capaç de sotmetre el llenguatge harmònic de la seva època.

Es pretén presentar de manera general què hem conservat de la producció musical de Rosquelles i què ens aporta l'anàlisi de la mateixa. L'excepcionalitat d'algun dels elements que la conformen ens obliguen a fer una mirada circular a la cerca d'elements comuns definitoris de l'estètica del Barroc a Catalunya a la segona meitat del segle XVII. Aquesta panoràmica ens obliga a fer incursions en l'obra del seu formador, Reig, o bé Marcià Albareda (?-1673); igualment en estrictes contemporanis de Rosquelles com Lluís Vicenç Gargallo (ca. 1636-1682), Joan Cererols (1618-1680), Francesc Soler (ca. 1645-1688) o, fins i tot, en la següent generació com Josep Gaz (1656-1713). Ultra els elements de caràcter semàntic i retòric es vol fer especial incidència en alguns aspectes tècnics compositius molt característics com són les cadències hexacordals i les dissonàncies de *punto intenso contra remiso* o de falsa octava. Una revisió d'aquests elements i una reconsideració de la seva problemàtica podria acostar-nos a una lectura novament tamisada de la música del

Barroc on, a despit de la presència innegable de la verticalitat homofònica, s'imposa encara en certs moments la consideració d'una lectura horitzontal eminentment polifònica.

CV

Bernat Cabré. Nascut a Barcelona, va cursar el grau professional d'orgue amb Montserrat Torrent al Conservatori Superior de Música de Barcelona i posteriorment es va llicenciar en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona. Es va iniciar en el món de la musicologia gràcies als consells rebuts d'Enric Gispert a redós de la Capella de Música de Santa Maria del Mar de Barcelona. Va a obtenir el doctorat amb la tesi "Els motets de Josep Reig (1595-1674)". Contribució al coneixement del primer Barroc musical a Catalunya, guardonada amb el premi extraordinari del curs 2018-19 del departament d'Història de l'Art i Musicologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha desenvolupat la seva activitat especialment en l'àmbit de la docència i l'edició musicals. Ha estat professor associat del departament d'Història de l'Art i Musicologia de la UAB i és professor de notació musical al Màster en Patrimoni Musical Litúrgic de la Facultat Antoni Gaudí de l'Ateneu Universitari Sant Pacià de Barcelona. Ha estat cap de producció a l'Editorial Tritó i és cofundador de FICTA edicions i produccions, SL., segell centrat en la recuperació integral del patrimoni musical català.

13-B.3. Joan Bosch i Anton (jbosch41@xtec.cat)

Vuit duos per a flauta travessera de Carles Baguer: una raresa cambrística dins del corpus d'obres del compositor

La figura de Carles Baguer (1768-1808) destaca dins de l'ambient musical de Barcelona de finals del segle XVIII per la seva producció simfònica de caire vienès, així com també per les seves composicions religioses. Tenim notícia de la vida privada de Baguer gràcies a diverses fonts, en particular gràcies a les anotacions fetes per Rafael d'Amat i Cortada (1746-1819), Baró de Maldà, en el seu dietari anomenat Calaix de sastre. És a través d'aquestes fonts que sabem que Baguer estava també al cas de les músiques de 'moda' que s'interpretaven en els salons de les cases nobles i burgeses, amb un format que anomenaríem 'de cambra'; un tipus de música que de ben segur devia entusiasmar l'audiència barcelonina d'aquells anys. Sabríem ben poc de la música de cambra de Baguer si no fos per la troballa d'un manuscrit amb vuit duos per a flauta travessera, que es conserva a la Biblioteca del Monestir de Montserrat (MAM 1087, 1-4). Es tracta, de fet, de l'únic repertori conegut de música de cambra de Baguer.

La comunicació proposa una aproximació analítica i històrica del manuscrit montserratí, abordant tant la datació del repertori com els aspectes formals dels duos, així com qüestions relatives a la tímbrica i a l'àmbit melòdic dels instruments per als quals es van escriure -la flauta travessera, des de l'òptica de la interpretació musical-. Tot plegat en el marc de la documentació de l'època que, com hem assenyalat, ens parla de la música de cambra de Baguer. L'objectiu és tenir una visió polièdrica del repertori copiat en el manuscrit montserratí que ens permeti no només ubicar-lo en l'estil musical de l'època, tant a la Península com a la resta d'Europa, sinó també fonamentar els criteris interpretatius que li són adients.

CV

Joan Bosch i Anton és professor de flauta travessera al conservatori de Granollers; té els títols de professor de flauta travessera (Liceu), grau en interpretació amb instruments de la música antiga (ESMUC) i màster en musicologia per la Universitat Autònoma de Barcelona. Membre del jurat del concurs de música antiga de JJMM d'Espanya. Vocal del Consejo General de las Artes Escénicas y de la Música del INAEM. Vicepresident de GEMA (Asociación de Grupos Españoles de la Música Antigua). Músic, investigador i professor.

13-B.4. Àlex Prats Perez (alexprats96@gmail.com)

El Heiliger Dankgesang de l'Op. 132 de Beethoven i el Quatuor Mosaiques: anàlisi d'una interpretació històricament informada

El Heiliger Dankgesang, moviment central del Quartet núm. 15 en La menor Op. 132, és un dels més significatius dels últims quartets de Beethoven. El Quatuor Mosaiques, quartet de corda conegut per la seva àmplia trajectòria en interpretacions sota criteris històricament informats, és el primer que ha enregistrat la integral dels últims quartets de Beethoven amb criteris històrics, en un disc de 2017.

El present treball tracta d'explorar, a partir de l'anàlisi de la interpretació d'aquest moviment i la posterior comparativa amb deu altres enregistraments igualment significatius de quina forma es concreta el punt de vista que aporta el Quatuor Mosaiques a l'obra i, així, de quina manera la interpretació d'una obra paradigmàtica com aquesta pot esdevenir una proposta artística autònoma en si mateixa. Considerant els seus criteris històricament informats, la seva visió pot tenir aspectes contrastats en relació a altres enregistraments de formacions que toquen amb instruments i criteris interpretatius moderns – i analitzar-los és l'objectiu principal d'aquest treball.

S'elabora un marc d'anàlisi a fi d'aplicar-lo, primer a la interpretació del Quatuor Mosaiques i, posteriorment, a la resta d'interpretacions, per tal d'extreure aspectes característics amb els que establir la comparativa: durada de les seccions, temps, flexibilitat, ús de vibrato, ús de portamenti, articulació, tractament de la frase, l'ornamentació. Elements com la consulta de tractats d'època o l'ús del software Sonic Visualiser són importants per a aquest anàlisi de la interpretació.

CV

Àlex Prats Pérez (Lleida, 1996) obté el Grau Superior d'Interpretació en l'especialitat de Violí al Conservatori Superior de Música d'Aragó (CSMA, Saragossa, 2020) i el Màster Universitari en Musicologia, Educació Musical i Interpretació de la Música Antiga a la Universitat Autònoma de Barcelona (2021). Actualment compagina la recerca amb la seva feina de professor de violí i projectes com a intèrpret de música de cambra i orquestra. Els àmbits de recerca que més li interessin són la música del Classicisme i el Romanticisme – amb un èmfasi en l'obra de Beethoven –, el quartet de corda, l'anàlisi musical, l'anàlisi de la interpretació i la interpretació històricament informada.

SESSIÓ 14-A. APROXIMACIONS INTERDISCIPLINÀRIES A LA MÚSICA

Moderadora: Imma Cuscó (immacusco@hotmail.com)

14-A.1. Joan Cuscó i Clarasó (joancusco@ub.edu)

La interdisciplinarietat en la investigació musical actual

Al llarg del segle XX la tecnologia i el mercat han canviat substancialment el món de la música. La manera de fer música, la manera de rebre i d'escoltar música i la manera de definir la música. Al cap dels anys s'ha generat una certa perplexitat i cal trobar la manera de copsar allò que ha passat i de comprendre el què està passant i el camí és aconseguir un paradigma interdisciplinar. Com ha escrit Ted Gioia l'any 2020: "La música presenta un paisatge desconcertant, i molts musicòlegs segueixen sense ser conscients dels avenços que s'han produït en altres disciplines –la psicologia cognitiva, la biologia evolutiva, la neuroquímica, la sociologia, la mitologia i algunes més– i que tenen una clara influència sobre la seva." Amb la nostra comunicació volem copsar quins elements generen més perplexitat a l'hora de comprendre i de definir per què fem música i com a través de la interdisciplinarietat podem trobar vies de treball adequades i llocs en comú.

CV

Joan Cuscó i Clarasó és doctor en filosofia, amb una tesi doctoral sobre la creativitat humana, i especialista en musicologia per la Universidad de Alcalá de Henares. Actualment és professor del Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona on imparteix classes d'estètica i d'història de la música al Grau i la Màster "La música com a art interdisciplinar". També és membre de les societats catalanes de filosofia i de musicologia de l'IEC.

14-A.2. Ferran Escrivà-Llorca (ferran.escriv@campusviu.com)

Maria Ordiñana Gil (maria.ordinana@campusviu.es)

Felip Pedrell i la vida musical a València a través de la investigació històrica de xarxes

Felipe Pedrell va establir durant la seva vida una extensa xarxa de contactes amb músics, intèrprets, clergues i personalitats vinculades a la música. Aquesta xarxa va produir un corpus documental en forma, majoritàriament, de correspondència personal. Els seus vincles amb les terres valencianes es poden resseguir en la correspondència amb, entre d'altres, Vicente Ripollés (1867-1943), Mariano Baixauli (1861-1923), Juan Baustista Guzmán (1846-1909) o José María Úbeda (1839-1909). Gràcies al contingut d'aquesta documentació avui és possible reconstruir, almenys de forma parcial, no només diversos aspectes de la vida musical valenciana d'aquest temps, sinó part del patrimoni musical valencià que es va perdre durant la Guerra Civil espanyola (1936-1939). Alguns dels exemples poden ser: el coneixement d'exemplars musicals que avui dia estan desapareguts (molts d'ells, destruïts) que es trobaven a biblioteques i arxius religiosos o la identificació d'idees, xarxes socials i culturals en aquesta època. Per tal de tractar aquesta última part, a banda de la metodologia qualitativa pròpia del tractament de la correspondència, la proposta es complementarà amb els nous models desenvolupats des de la Historical Network Research, el que permetrà un coneixement més profund quant a dades de quantitat i qualitat d'aquestes relacions. Aquesta proposta presenta els primers resultats del projecte que s'està desenvolupant a València (Felipe Pedrell y la historia de la música en Valencia. Aplicación de tecnologías de investigación en redes sociales. PII2021_08) i que és una mena de continuació d'un anterior sobre Barbieri i València (Asenjo Barbieri (1823-1894) y la Valencia musical de la segunda mitad del siglo XIX. PII2020_08).

CV

Ferran Escrivà-Llorca és doctor en Música per la Universitat Politècnica de València, Professor superior de musicologia i director musical. Ha sigut professor al Conservatorio Superior de Música de Canarias (Tenerife) i a la Universitat Jaume I. Actualment es PDI a la Universidad Internacional de Valencia. Ha publicat en revistes i edicions tant d'àmbit nacional com internacional. Investiga sobre els Habsburg, paisatges sonors històrics i diplomàcia.

Maria Ordiñana Gil (València) és doctora en Història i Ciències de la Música i directora del Màster Universitari en Interpretació i Investigació Musical a la Universitat Internacional de València (VIU). La seua tasca investigadora està centrada en la música sacra del segle XIX espanyol.

14-A.3. Miquel López García (miquelopezgarcia@gmail.com)

Musicologia i museologia: noves connexions als museus d'arqueologia

En les darreres dècades l'atenció a les museografies sonores ha augmentat de manera generalitzada. El reconeixement del so i la música com a recursos museístics singulars i efectius han fet frontollar el model de restricció sensorial característic dels

museus tradicionals, relacionat amb les lògiques culturals autoritàries del “museu temple” i del “museu formador” (Ramírez, 2017). La tendència global a la introducció de museografies sonores és ben visible en l'àmbit català i s'emmarca dins d'alguns paradigmes emergents en el camp de la museologia, com la museologia interactiva, la multisensorial o la social, que tenen com a punt en comú la centralitat del visitant i la reivindicació del concepte d'experiència de visita.

Partint d'una metodologia interdisciplinària en què s'integren eines i conceptes provinents dels paradigmes museològics mencionats i de diversos enfocaments dins l'àmbit de la musicologia, com els sound studies, l'etnomusicologia, la musicologia empírica o la psicoacústica, la present comunicació pretén explorar com la música i el so –que ha estat definint com una percepció sensorial singular i com un agent orgànic de coneixement, emoció i indexació (Bubaris, 2014)– poden col·laborar a la creació d'experiències de visita plurals, actives i plaents en els museus del s. XXI. El MAC Barcelona (seu central del Museu d'Arqueologia de Catalunya) és el cas seleccionat per a l'aplicació pràctica d'aquest nou marc teòric.

CV

Miquel López García . Grau Superior de música en l'especialitat de musicologia a l'Escola Superior de Música de Catalunya. Els seus principals interessos són la història social de la música, la introducció de recursos sonors en espais patrimonials i l'arqueomusicologia. En aquest darrer àmbit, el seu treball *La música a l'Antic Egipte* va ser guardonat el 2016 amb una Menció Especial del Premi Francesc Noy d'Humanitats. En l'àmbit de la divulgació musical, ha estat conferenciant convidat a entitats com el Cercle del Liceu de Barcelona i treballa periòdicament amb agències relacionades amb el món de l'òpera. És col·laborador del Museu d'Arqueologia de Catalunya i del Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró i ha publicat crítica musical a la revista *Time Out*.

14-A.4. Enrique Encabo (enrique.encabo@um.es)

¿Y qué hacemos con el cuplé? Cuerpo, escena, contexto... pero, ante todo, música

Desde sus orígenes, la musicología ha puesto el acento en el dato positivo, privilegiando por tanto el estudio de unos autores, repertorios y contextos en detrimento de otros que, en su momento, alcanzaron un significado social de mayor relevancia que las expresiones musicales habitualmente analizadas. Esta paradoja es observable en el fenómeno del cuplé: espectáculo basado en la canción unipersonal y el cuerpo erotizado de la mujer, la escena del cuplé dominó la vida social y artística durante las primeras décadas del siglo XX, hecho que no se tradujo en una especial atención por parte de los musicólogos contemporáneos y posteriores.

Cuando nos acercamos a los estudios sobre el cuplé observamos que proceden de disciplinas como la filología o la literatura comparada. Pero el cuplé es, sobre todo, música. Ciertamente que su valor se nutre de la celebridad de sus intérpretes, del contexto en el que se desarrolla, de sus vinculaciones con la contemporaneidad (en clave política, erótica, social...) pero sin la música no tiene sentido. El cuplé es, ante todo, música. Y sin embargo, ¿cómo abordar desde la musicología unos espectáculos fugaces y destinados al consumo inmediato? ¿Qué paradigma establecer para la mejor comprensión del fenómeno?

En esta comunicación pretendo reflexionar sobre estos y otros aspectos que no solo atañen a los productos de consumo de las primeras décadas del siglo XX, sino que son observables igualmente en la música mainstream de nuestros días. Establecer paralelismos entre los circuitos artísticos de ayer y de hoy nos permitirá establecer nuevas vías que permitan comprender la producción y recepción de la música comercial.

CV

Enrique Encabo es Profesor Titular de Música en la Universidad de Murcia. Licenciado en Historia y Ciencias de la Música y Doctor en Literatura Comparada por la Universitat Autònoma de Barcelona, sus investigaciones se centran en el estudio y análisis de la música, la escena, la literatura y la estética desde la 2ª mitad del siglo XIX hasta nuestros días. Es autor de los libros *Música y nacionalismos. El arte en la era de la ideología* y *Lecturas (des)interesadas: del género chico a Wagner* y editor de, entre otros volúmenes, *Música y prensa. Crítica, polémica y propaganda* y *Sound in motion: cinema, videogames, technology and audiences* y *Miradas sobre el cuplé en España: identidades, contextos, artistas y repertorios*.

14-A.5. Gianni Ginesi (gginesi@esmuc.cat)

Mil sonidos. Etnomusicología y condición posthumana

La historia de la Etnomusicología se caracteriza por una larga serie de transformaciones y debates académicos a lo largo del tiempo, unos precedentes que hacen difícil encontrar valoraciones unánimes sobre cuáles deberían considerarse sus fundamentos epistemológicos y las metodologías a utilizar. Como resultado de este pasado, hoy en día se puede reconocer una variedad de teorías y prácticas etnomusicológicas que conviven bajo el mismo paraguas ofrecido por el nombre de la disciplina. Sin embargo, la humanidad está experimentando unas mutaciones de grandes dimensiones a raíz de los desafíos representados por el cambio climático, por el desarrollo tecnológico que invade nuestra vida cotidiana y la presencia de un capitalismo cada vez más agresivo. Unos cambios hacen que las fronteras entre lo físico, lo digital y lo biológico se vuelvan borrosas, en lo que autoras como Braidotti (2020) definen "condición posthumana". ¿Y esto como afecta la Etnomusicología? ¿Cómo se puede desarrollar una investigación etnomusicológica desde una perspectiva posthumana? ¿Con cuáles metodologías? Estas preguntas son los puntos de partida de unas reflexiones que se presentarán en esta comunicación y que nos ayudaran a entender mejor el rizomático camino que deberá emprender la Etnomusicología.

CV

Gianni Ginesi . Profesor de Etnomusicología en la Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC). Es Licenciado en Arte, Música y Espectáculo por la Universidad de Bolonia (Italia), y Doctor en Musicología por la Universitat Autònoma de Barcelona. Sus investigaciones se centran en el estudio de las dinámicas culturales e histórica entre música y sociedad, y en el desarrollo de los planteamientos epistemológicos y etnográficos de la Etnomusicología. Entre sus publicaciones destacan, además de diversos artículos en revistas científicas, los volúmenes: "La improvisació. Una primera introducció" (Documenta Universitària: 2011), y "Seguir el discurso. La entrevista en profundidad en la investigación musical" (SIBE: 2018).

SESSIÓ 14-B. TÈCNICA VOCAL, ÒPERA I CANÇONS

Moderador: **Francesc Cortés** (Francesc.Cortes@uab.cat)

14-B.1. Oriol Rosés (oriolroses@hotmail.com)

Els corrents metodològics de la tècnica vocal a Europa durant els segles XIX-XX i la seva recepció al Conservatori del Liceu de Barcelona

Pot una institució docent dedicada a l'ensenyament de la tècnica vocal des de mitjan segle XIX fins l'actualitat combinar la recepció dels corrents existents i, a la vegada, desenvolupar la seva pròpia tradició? El Departament de Cant del Conservatori del Liceu es remunta a la seva fundació el 1837. S'han adaptat aquests ensenyaments

a les modes, corrents o tradicions o s'ha anat conformant una manera pròpia transmesa de professors a alumnes? La meva recerca es divideix en dues parts: en primer lloc un marc teòric sobre orígens i desenvolupament de les diferents tècniques vocals en l'àmbit europeu amb especial atenció al belcanto com a mètode pedagògic. En segon lloc, un marc pràctic centrat en l'estudi del Departament de Cant del Conservatori del Liceu des del seu origen fins l'actualitat: els seus professors, els seus alumnes eminents, les relacions entre ells i la seva recepció d'influències de les escoles tècniques vocals europees.

L'estat de la qüestió que m'ocupa es pot trobar en gran mesura en quatre tesis doctorals. Maria del Coral Morales Villar aborda la influència del belcanto en la tractadística vocal espanyola abans i després del segle XIX i l'origen i evolució del Departament de Cant del Conservatori del Liceu. Patricia Mª Llorens Puig aborda les diferents tècniques vocals segons la utilització d'uns mecanismes o d'uns altres. Isabel Martin-Balmori basa el seu treball en l'estudi del belcanto com a mètode pedagògic. Maria Serrat i Martín publica Els orígens i l'evolució del Conservatori del Liceu (1837-1967). Una recerca en els seus arxius administratius i acadèmics.

La primera part es basa en l'estudi de les tradicions tècniques vocals europees a través de tractadistes històrics rellevants. En aquest sentit prenc com a partida la comparació entre l'Antiga Escola italiana de cant i l'Escola francesa de fisiologia fonatòria (com antecedents del belcanto i de l'Escola vocal francesa moderna, respectivament) i faig un estudi comparatiu de les quatre principals escoles de cant europees a partir del treball de Richard Miller.

La segona part es basa en un treball de camp centrat en l'arxiu del Conservatori del Liceu, coneixement del seu fons i de les seves dades i selecció de la informació útil per a la meva recerca. La recerca s'ha dut a terme a través de tres línies: claustre de professors del Departament de Cant des de 1886 fins l'actualitat, alumnes més rellevants i especial atenció als alumnes que han esdevingut professors.

De l'estudi biogràfic d'aquests cantants i professors de cant i en especial de les característiques i lloc de la seva formació, repertori i espai geogràfic on van desenvolupar la seva activitat artística i docent en resulten evidències sobre la recepció de les diferents tradicions tècniques vocals europees al Departament de Cant del Conservatori del Liceu i sobre l'existència o no d'una manera pròpia de transmetre aquests coneixements.

CV

Oriol Rosés (Contratenor i Docent), Llicenciat en Ciències Econòmiques (UPF) i en Humanitats (UPF). Graduat Superior i Màster (Conservatori del Liceu). Estudis de Música Antiga (ESMUC). Premi d'Honor del Conservatori del Liceu i guardonat pel Mozarteum (Salzburg). Ha actuat amb Vespres d'Arnadí, Cor Francesc Valls, Barcelona Ars Nova, Harmonia del Parnàs, Cor Cambra del Palau, Orfeó Català, Cor Cambra de Girona, OBB, Orquestra Barroca Catalana, ONCA, OSV, Terrassa48 i ORCAM en sales com el Palau de la Música, Auditori de Barcelona, Auditori de Girona, Teatre Lliure, Teatro Español i Auditorio Nacional. Col.laborador de la Kammeroper Konstanz, Aestas Musica, Camerata de Laussane, Dag Oude Muziek, Orquestra Teatre del Liceu, Scottish Opera, Òpera d'Oviedo, Carles Santos, Festival de Cadaqués, FOBNC, Copenhagen Re:New i Edinburgh Festival. Professor de cant al Conservatori Isaac Albéniz (Girona), Conservatori d'Igualada i Escola Coral (Orfeó Català). Cap del Departament de Cant del Conservatori Superior del Liceu. Doctorand d'Història de l'Art i Musicologia (UAB).

14-B.2. Péter Löffler (perhyginus@gmail.com)

Conflicto interno y aislamiento en las monodrama óperas: 'Diary of One Who Disappeared' (1917-19) de Leoš Janáček

En las óperas clásicas el conflicto es entre el protagonista o los protagonistas y los demás personajes, y la música apuntala este conflicto con su dramatismo. Mientras

que en las óperas las arias servían para presentar las emociones de los personajes, los "recitativos" en el sentido clásico se utilizaban para seguir el desarrollo de los acontecimientos. Sin embargo, en el curso de la evolución de la ópera, estas funciones han cambiado y la interpretación de los monólogos y las arias se ha transformado. En la mono-opera /monodrama-opera el personaje individual tiene que enfrentarse a sí mismo en escena. Esto es lo que llamamos un conflicto interno, y puede resultar interesante porque presenta un trauma de manera íntima y permite que el "público" escuche las ideas y pensamientos del protagonista. Un buen ejemplo sería el "Monólogo interior" de Elektra en Elektra (1909) de Strauss, cuando la heroína se dirige a sí misma diciendo "Allein, weh ganz allein ..." (7 Richard, Strauss. Elektra, (Berlin: Adolph Fürstner, 1908), 20)

Mi investigación y propuesta se centra en una monodrama, opera de Leoš Janáček que fue representada muy pocas veces: *Diary of One Who Disappeared* (1917-1919). En relación con esta ópera, me gustaría mostrar el trauma emocional que conlleva la música y el solo de voz, el aislamiento emocional y social de la protagonista y el conflicto interior que presenta. Este conflicto interno es un elemento integral de las óperas monodramáticas. El trasfondo literario y dramático de mi presentación se extrae del ensayo "Le Monologue intérieur, (1931)" de Édouard Dujardin (1861-1949).

CV

Péter Löffler, musicólogo. Acabé la carrera en 2021 en la Universidad Autónoma de Barcelona con "Menció en Gestió Musical i Patrimoni". Mi trabajo de fin de Grado es sobre la dramaturgia de Elektra de Richard Strauss. Actualmente estoy cursando un Máster sobre "Estudios Teatrales" en la misma Universidad. Entre 2009-2014 trabajé en la Ópera Nacional de Hungría. En 2015 trabajé en Viena en el Hilde "Zadek Gesangwettbewerb". He organizado eventos culturales y he trabajado como Relaciones Públicas para diferentes cantantes de ópera. Mi centro de interés está en las mono-óperas, en las óperas alemanas y checas del siglo XIX-XX y en las óperas contemporáneas. Estoy investigando las "escenas cerradas" en las obras de Richard Strauss y Leoš Janáček.

14-B.3. Jordi-Gustau Clos Soler (jclossoler@gmail.com)

Òpera i mitjans de comunicació. Joan Lluch com a referent de la divulgació musical a la Catalunya de la segona meitat del segle XX

Instal·lats ja en ple segle XXI, immersos en l'era tecnològica i digital i la comunicació de masses, la comunicació que es presenta proposa una relectura de la figura d'un dels comunicadors radiofònics més rellevants pel món musical de la Barcelona de la darrera meitat del segle XX: Joan Lluch Minguell. El locutor barceloní fou la cara visible del programa radiofònic dedicat a l'òpera més llonge de la història de la ràdio a Catalunya: Gran Gala. Aquest programa de ràdio, que es manté en emissió més de 30 anys, suposa una autèntica novetat, pel que fa als programes musicals, especialment als dedicats a l'òpera. Lluch bolca tot el seu enginy en crear un programa modern, rigorós i dedicat íntegrament al món de l'òpera. Per acomplir amb aquesta escomesa, Lluch s'envolta de diferents col·laboradors com Josep Maria Colomer, Pau de Nadal, Miquel Cervelló o Jaume Tribó. Lluch també fou l'impulsor i director del Club Polimnia, una de les grans plataformes de difusió, divulgació i llançament de joves promeses del món de la lírica. El Club esdevingué un referent prestigiós i indiscutible.

A partir de l'estudi de la carrera professional d'aquest gran comunicador català, es pretén donar a conèixer quin era el model divulgatiu en l'àmbit de la música al nostre territori i entendre, també, quin era l'encaix de l'òpera en la societat de la segona meitat del segle XX. La recerca hemerogràfica presentarà una mirada acurada i precisa del model comunicatiu de Lluch, i permetrà veure comparativament com es planteja la comunicació musical als nostres dies.

CV

Jordi-Gustau Clos Soler és baríton i graduat en musicologia per la Universitat Autònoma de Barcelona. Actualment està cursant el màster de formació del professorat en l'especialitat de música a la Universitat de Barcelona. Ha participat com a oient i ha realitzat tasques de suport al Congrés Cererols SCM (IEC). També ha estat convidat al Congrés Neumas de la Universitat de Barcelona, del qual se'n va publicar un article. També compagina la seva formació amb la carrera professional de cantant líric i a hores d'ara participa de diferents produccions que el porten a cantar a gran part del territori estatal amb produccions com Papageno & Cia, producció de Fundació La Caixa CaixaFòrum.

14-B.4. Marco Antonio de la Ossa (marcoantoniodela@gmail.com)

Canti della nuova resistenza spagnola (1962): polémica, críticas en prensa y compromiso italiano contra el franquismo

En la historia de la música podemos encontrar un buen número de obras musicales y de libros que, tras su estreno o publicación, generaron una amplia polémica por motivos artísticos, morales, religiosos, políticas, ideológicos o sexuales, entre otras causas. Pero, sin duda, es difícil encontrar un ejemplo como el que protagoniza esta comunicación, *Canti della nuova resistenza spagnola 1939-1961* (Canciones de la nueva resistencia española 1939-1961), un volumen publicado en Turín por la Editorial Einaudi en 1962 y firmado por Straniero, Liberovici y Margot.

“Engendro blasfemo-político-pornográfico” (ABC, 9/1/1963: 43), “grosera y turbia expresión del odio comunista” (Calvo, 11/1/1963: 34), “pedantería de pésimo gusto” (EFE, 11/1/1963: 23), “afrenta a la dignidad humana ante la que cualquier hombre formula una protesta viril” (El Correo Catalán, 11/1/1963) y “miserable libreojo (Calvo, 11/1/1963: 34) son solo algunos de los calificativos, exabruptos, insultos y descalificaciones que recibió esta publicación en los múltiples artículos que se publicaron en prensa escrita en torno a él. Su génesis se sitúa en un proyecto ideado en la anteriormente citada Turín por el que algunos miembros del grupo Cantacronache viajaron a España y a otros países para recoger, recopilar sobre el terreno y grabar canciones vinculadas con la oposición a la dictadura franquista, la guerra civil española y la II República. Finalmente, lo efectuaron en el verano de 1961. En definitiva, nos acercaremos al origen de los *Canti*, su contexto, protagonistas y a algunas de las críticas que la prensa española, italiana y de otras partes del mundo dedicaron a este libro tras su publicación.

CV

Marco Antonio de la Ossa es maestro en Ed. Musical (UCLM), L^o en Historia y Ciencias de la Música (USAL), Master en Gestión Cultural (UAH) y Doctor en Bellas Artes (UCLM) Actualmente trabaja como Asesor Técnico Educativo en la Subdirección General de Cooperación Territorial e Innovación Educativa del M. de Educación y Formación Profesional de Madrid. También es profesor asociado en la Facultad de Educación de Cuenca (UCLM) dentro del Dpto. de Didáctica de la Educación Física, Arte y Música. Del mismo modo, es profesor en los másteres en Investigación Musical y Gestión y Emprendimiento de Proyectos Culturales de la UNIR.

SESSIÓ 15. MUSICOLOGIA A CATALUNYA I REPTES DE FUTUR (taula rodona de cloenda)

Moderador: **Emili Ros-Fàbregas** (emros@imf.csic.es)

Convidats: Jordi Ballester (UAB), Josep Mª Gregori (UAB), Francesc Cortés (UAB), Jaume Carbonell (UB), María Gembero-Ustároz (IMF-CSIC), Marc Heilbron (ESMUC), Xavier Blanch (ESMUC), Anna Costal (ESMUC), Marta Grassot (CEDOC), Rosa Montalt (Biblioteca de Catalunya), Jordi Alomar (Museu de la Música), Xavier Chavarria (Catalunya Música) i Àlicia Daufí (portaveu dels estudiants de suport del congrés).

L'objectiu d'aquesta taula rodona és oferir diversos punts de vista sobre l'activitat musicològica a Catalunya, analitzar les seves fortaleses i debilitats; posar en comú projectes en marxa o en preparació i parlar de reptes de futur. Breus presentacions informals de les persones convidades serviran per posar sobre la taula temes que poden ser d'interès pel debat final, obert a tothom.

CV

Emili Ros-Fàbregas és Investigador Científic en Musicologia del Consell Superior d'Investigacions Científiques, Institució Milà i Fontanals de Recerca en Humanitats (IMF-CSIC), a Barcelona des del 2009. Va obtenir el doctorat al Graduate Center, The City University of New York (CUNY), i va ser professor a Brooklyn College i Boston University, on també dirigia el Collegium Musicum. Després de 19 anys als Estats Units, va tornar a Espanya i va ensenyar com a professor titular a les universitats de Granada i Girona; el 2011 va ser Visiting Chair of Catalan Studies a la University of Chicago. La seva investigació se centra en la música del Renaixement, la historiografia de la música espanyola i la musicologia digital, com a creador i responsable de les plataformes digitals *Fons de Música Tradicional* i *Books of Hispanic Polyphony*. El 2013 va ser elegit Member of Academia Europaea. Dirigeix *Anuario Musical* des del 2019 i recentment ha coeditat *Musicología en web. Patrimonio musical y Humanidades Digitales* (Kassel: Reichenberger, 2021). Veure l'enllaç: EmiliRosFabregas.

Organitzen:

Col·laboren:

